

Vasfi Rıza

Tobu

nun

San'at Hayatında

OTUZ YIL

1917 - 1948

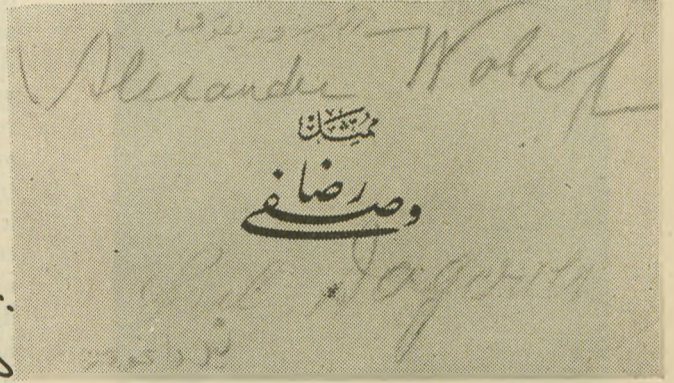

TÜRK TİYATROSU

Sahibi : SEHİR TİYATROSU

3 Temmuz 1948
Yıl 19 Sayı 216

Çevirme Evi : TEPEBAŞI TİYATROSU

Vasfi Rıza'nın eski harflerle kartviziti.
(Üzerindeki imzalar rejisör Alexander Wolkoj ve
sinema yıldızı Lül Dagover'e aittir.)

Taha Toros Beyefendisine;
Değerli Dütübehanesinin
bir köşesine sığınmak,
iftiharına vesile olur diye...
V. R. Zobu
Teredidiği tarihi: 1948 mart

İki senedenberi yapılmasını - kendisine ka-
bulde - ısrarla rica ettiğim jübilesini nihayet bu
sene, onu rıyasız bir muhabbetle seven sevgili
Feleğimizin büyük yardımıyla kutluluyoruz.

Jübile münasebetiyle tertiplenen bu mecmu-
ada sevgili ve kıymetli kardeşim büyük san'at-
kâr Vasfi Rıza Zobu'nun sanat tarafından bah-
setmek benim haddim olmasa gerek, fakat onun
san'atına olan hayranlığımdan bir iki satırla bah-
setmekten de kendimi menedemiyorum.

Vasfi Rıza, evlâdlarının üstüne titreyen ve
her birini memleketin iftihar edeceği birer uzuv
olarak yetiştiren münevver, muhterem ve müba-
rek bir babanın evlâdıdır. O bu sanat hayatına
çok sevdiği ve son gününe kadar çocuğu gibi kol-
larında yaşattığı muhterem pederinin - o zaman-
ki taassuptan ötürü - mümanaatına rağmen bir
taftan mektebe devam etmekle diğer taraftan
da babasını kırmıyarak bugünkü Vasfi Rıza'yı or-
taya çıkarmak için sahneye koşuyordu. Şayed
Vasfi Rıza pederinin arzularına boyun eğseydi
bugün mernum gibi bir miralay, ağabeyi gibi bir
general, kardeşi gibi paşalık yolunda bir erkânı-
harp, şehit kardeşi gibi bir subay... Bir doktor,
bir mühendis olacaktı, fakat bizler bugünkü bü-
yük san'atkârimızdan mahrum kalacaktık.

Vasfi Rıza aynı zamanda kıymetli bir musi-
kişinastır. Hassas bir kulak, kuvvetli fakat yalnız
hayran bırakan değil, ruha hitap eden bir sese,
cemiyetli bir okuyuş tarzına malik bir ses san'at-

Vasfi Rıza Zobu'nun
jübilesi münasebeti ile
gelen yazılar alfabe
sırası ile tertiplenmiştir

Soldaki: Vasfi altı yaşında, sağdaki: kardeşi şemsi 4 yaşında (şimdi Kurmay albaydır)

1913 de Kumkapı Fransız mektebi talebesi iken (Vasfi, sakallı muallimin akasında, başı şemsiperli çocuktur)

kârdır. Eğer o tiyatroyu değil de bu yolu tercih etseydi ardına (Salon) diye soyadı takarak sesli diye geçinen bizler onun yanında ancak adresimizi söyleyecek bir ses kudretine sahip olduğumuzu anlardık. Kendisi eski kıymetli üstadlardan bilhassa Neyzen Emin dededen, musikimizin dini kısmından âyini şeriften, duraklar, ilâhiler ve gayrı dinî olarak pek çok fasıllar meşketmiştir.

*
**

Değerli artist Vasfi Rıza tiyatro tarihimizde yer alacak olanlardan biridir. Onun sahnedeki çok tabii, nezih ve tulûatsız oyun tarzıyla koca

bir seyirci kütlesini kendine çekmesi cidden kolay eide edilemeyecek bir muvaffakiyettir... Vasfi Rıza'nın bir eseri baştan sona kadar götüren yorucu rollerini eskiden büyük bir zevk ve hayranlıkla takip ederdim. Fakat kendisini tanıdıktan sonra yorgunluğunu - sonsuz sevgim dolayısıyla - adeta kendimde hissettiğimden bu büyük muvaffakiyet tarafını artık üzüntü ile seyrediyorum.

Hususi hayatında kendisinin en yakın bir dostu olmak bahtiyarlığını kazanmış bir insan olarak söyleyebilirim ki: onun kadar zeki bir insana az tesadüf ettim. Aktüel hâdiseler karşısında günlerce unutulmaz espriler yaratan Vasfi Rıza'yı cenâyette tuhafliklariyle tanınmış bazı dar repertuarlı insanların çerçevesine bundan dolayı dahil edemem... Hele kafasının lisanından anlıyanı buldu mu espri yağmuru karşısında onu takip etmek büyük bir zevk ve hayli güç bir seyir tarzıdır diyebilirim. Girdiği bir mecliste hoşlanmadığı kimseleri buldu mu, karşıdan onu seyredirim: sanki mezar ziyaretine gitmiş bir hal takınır; bu sevimli insanın bu haline tahammül etmek te mühim bir hünerdir.

Daima okuyan, olgun insan, karakter sahibi, kara gün dostu, vefakâr Vasfi Rıza, emsali cemi-yetimizde gittikçe azalan varlığına ihtiyaçla koşulan büyük bir kıymettir.

NECMİ RIZA AHISKAN

Vasfi İçin

Eğer (sanat) denen nesne yaradanın eliyle olağanüstü kişilerin mayasına katılan bir büyü ve sanatçı, kütlenin ruhunu sarabilen müstesna yaratılıştaki bir sihirbazsa, işte değerli ve eşsiz meslekdaşımı Vasfi'yi tarif ediyorum demektir. Zira ondaki tiyatro mizacı, ondaki sarıcı kuvvet, bilhassa ondaki şirinlik binde bir artiste nasip olamamış bir Allah vergisidir. Vasfi yaradanın bu bağışlarıyla ne kadar övünse yeridir.

Vasfi'nin jübilesi hakkında birkaç satır yazı yazmaya hazırlandığım zaman kalemim bin bir duyguya, bin bir düşünceye şikâr oldu. Hangi birini ifade edeceğim, bunları nasıl hülâsa edeceğim, bilemiyorum. Fakat bir meslek veya bir sanata 25 yıl veya daha ziyade hizmet etmiş bir sanatçının emek yılları kutlanırken onun hayatına ait yazılar, tahliller, hâtıralar yazılır ve sanat şahsiyeti senâ edilir. Bu bir taamül ve anane icabı olduğundan o vazifeyi bu sütunların dar çerçevesine elimden geldiği kadar sığdırmaya çalışarak ifa edeceğim. Çünkü Vasfi çapında bir tiyatro san'atkârının meslek hayatı ve san'at kişiliği, değil böyle bir kaç sahifeye, hattâ bir kaç ciltlik kitaba bile sığdırılmaz.

***

Yıllar ne çabuk geçiyor. Ne âmansız, ne imânsız şeydir bu (Zaman). Otuz yıl bu... Dile kolay. Yarabbi, Vasfinin otuz baharını silip sarpüren bu 30 yıl rüzgâr gibi mi geçti?... Yanılmıyorsam onun mesleğimize intisap tarihi 1917 dir. 1917 - 1948. Bu iki rakam arasında bir (Tarih) var. Bir neslin tarihi, Yüz yılın dörtte birinden fazla süresi olan koca bir tarih. Fakat ne yalan söyleyeyim, bana bu tarih (dün) gibi geliyor. Sanki daha (dün) onun sadık elinden tutmuş ve (Darülbedayi) in o zamanki direktörü Psalti efendi ile ve daha bir kaç eski meslekdaşlarımla tanıştırmıştım. Sanki daha dün onun harikulâde bir kudretle kompoze ettiği unutulmaz (tip) lerini içim hayranlıkla dolu olarak alkışlamıştım. Her biri onun muvaffakiyet zincirinin bir kırılmaz halkası olan bu rolleri, şimdi muhayyelemde seyrine doyum olmaz bir geçit resmi yapıyorlar.

İşte merhum Ömer Seyfeddin'in (Mahçupluk imtihanı) ndaki imamı, işte Müsahip Zade Celâlin (Aynaroz Kadısı) (Bir Kavuk Devrildi) sindeki Eşref kalfa ve Şem'i Mollası, işte (Süt Kardeşlerdeki) Necdet, (Volpone) deki avukat Voltore, Reşad Nuri Güntekin'in (Hüllecî) sindeki hafız, işte (İki Efendinin Uşağı) ndaki, işte (Yanlışlıklar Komedyası) ndaki uşak rolleri ve işte... İşte.. İşte... Her biri Vasfi'nin başındaki altın iklilin birer yaprağını teşkil eden parlak rolleri saymakla biter mi ki... Onun yarattığı bu (tip) lerden eşini yine ve ancak kendisi yaşatabilecektir. Cidden nevi şahsına mahsus olan bu büyük aktörün Türk sahnesindeki yerini yine kendisinden başka kimse dolduramayacaktır.

***

Jübilesi yapılan san'atkâr bir bakıma mânen emekliye yahut hiç olmazsa kıdemliye ayrılmış olmak durumuna yükselmiş sayılır. Bunu itiraf etmek benim için - artık ihtiyarlamağa yüz tuttuğumu göstermesi bakımından - pek te iç açıcı birşey olmamakla beraber Vasfi gibi gerek vücudünü, gerek ruhunu daima dinç ve genç muhafaza edebilmiş bir bahtiyarı överken duyduğum sevinç ve övünç içinde böyle şahsî bir düşünceye yer vermiyorum. Fakat bu emekli veya kıdemli tâbiri, kardeşim Vasfi için her halde daha uzun müddet kullanılamıyacaktır, çünkü; yukarda dediğim gibi, o, bilhassa muannit bekarlığa müptelâ olması dolayısıyla mümkün olabildiği kadar geç veya - Ahh!.. Mümkün olduğu kadar - genç ihtiyarlıyacaktır.

Başka memleketlerde uzun san'at yılları tesid edilen artistler - hele böyle sarp ve çetin yollarda bin bir zorluk içinde savaşıyorlar zafere

Vasfi Rıza (1916) da on dört yaşında

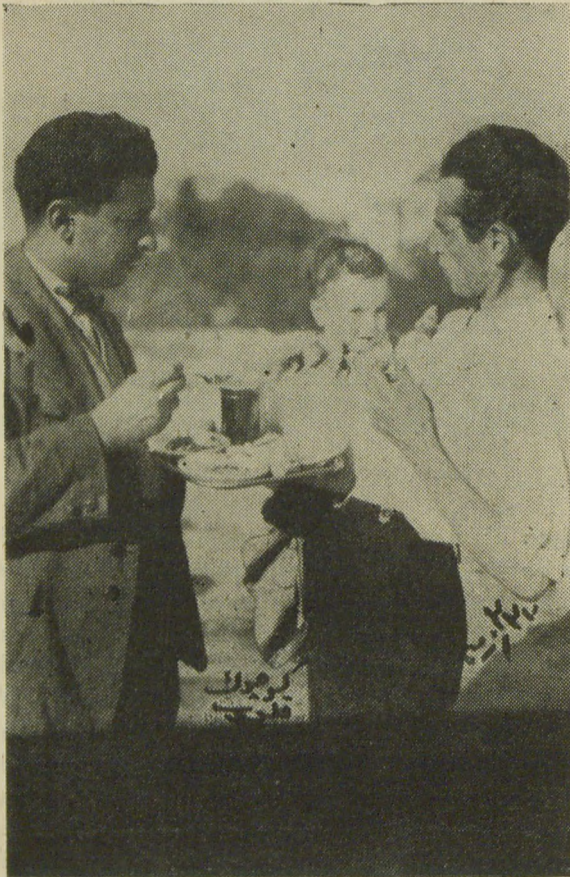
(1917) de on beş yaşında Darülbedayi müdavinlerinden Vasfi Rıza efendi

erişen bir azim ve sebat örneği olursa - milletin ve devletin ileri gelenleri, san'at hâmileleri, san'at muhipleri ve nihayet halk tarafından, sükûn ve istirahat içinde geçireceği bir yeni hayat çağına doğru teşvi ediliyor, demektir. Yıllarca sahnede sevgili seyircilerine canından ve ruhundan bir şeyler dağıtır gibi onların gönüllerinde neş'eler yaratan, yüzlerinde kahkahalar uyandıran bu artisti teşvi ederlerken kucak ve gönül dolusu hediyeler ve hâtıralarla etrafında hâleler çevirirler ve kırk yılda bir defa olsun onun yüzünü güldürmek için cömertlik yarışı ederler. Kendisine dil ve gönül birliğiyle:

— «Uğurlar olsun emekdar artist, bundan

Vasfi Rıza (1918) de 16 yaşında

Vasfi Rıza (1921) de, İzmirde Muvahhid merhumla Yaramaz Sinaya (Bedia'nın oğlu) mama yedirirlerken

sonra rahat bir köşede hayatının geri kalan sayılı yıllarını hiç bir şeye muhtaç olmadan refah içinde, sağlık ve güler yüzle geçir.» demek isterler. Halbuki bizde bunun aksinedir. Bundan dolayı aziz kardeşim ve meslekdaşım Vasfi Rıza'ya ben de, bu yazımla şunu demek istedim:

— «Aramıza hoş geldin Vasciğim, hadi bakalım jübileden sonra yine didinmeğe, yine türlü zorluklarla savaşmağa, hâsılı yeniden çalışmaya başlamak için kollarını ve paçalarını sıval.»

Vasciğim, sana bütün ağabey kalbimle daha uzun yıllar sağlık ve sağlamlık diler ve jübileni candan kutlarım.

İ. GALİP ARCAN

Şahsiyeti ile san'atı, sahnede mütemadiyen mübareze halinde olan bir aktör. San'atının şahsiyetini yendiği zamanlar dünya ölçüsünde bir komedyen... Allah ona, sevimliliğin tılsımı ile, san'atın sırrını beraber bahşetmiş. Bunlar, yekdiğerleriyle bağdaştıkları zaman, sahnede büyük san'atçı Vasfi Rıza'yı alkışlıyorum. Şahsiyeti, san'atını baskı atına aldığı vakitlerde sempatik insan Vasfi Rıza'yı temaşa ediyorum.

Türk tiyatrosuna bu gününü idrak ettirenlerden birine daha, kazaya kalmış borcunu ödüyor, başına san'at tâcını koyuyoruz.

Cenabıhak, ona sahnede ihtiyarlamak, tiyatromuza onun çapında güzide san'atkârlar kazanmak, geridekilere de aynı mazhariyete erişmek nasip etsin.

NUSRET SAFA COŞKUN

Vasfi Rıza Zobu otuz yaşında

Temmuzun üçüncü günü akşamı, Açık Hava Tiyatromuzda yeni ve büyük bir sanat hâdisesine şahit olacağız.

Doğuşundan sanatkâr olan, Darülbedayi'n beşiğinde büyüyen ve Şehir Tiyatrosunun tekâmülüne hizmet eden sevimli sanatkâr Vasfi Rıza Zobu'nun başına o akşam an'anevî sanat tâcı konulacak.

Bu mesut hâdisenin heyecanlı günleri içinde değerli bir sanatkâr, kıymetli bir idareci, güzide bir muharrir ve iyi bir dost olarak tanıdığım ve takdir ettiğim Vasfi Rıza Zobu'ya daha uzun seneler sahnemizde neş'e ve nükteler dağıtmasını dilerim.

ZEKİ COŞKUN

Vasfi Rıza Zobu'nun insanlık tarafı

Vasfi Rıza Zobu'yu, seyreden, alkışlıyan ve seven halkımıza, onun sanatı hakkında fikir vermeğe kalkışınayı lüzumsuz sayarım. Tiyatro mü-

nekkidi arkadaşlarımız, bu kıymetli sanatkârın meziyetlerini yazacaklardır. Onlar bu sahada benden daha selâhiyyetlidirler. Ben sadece Vasfi Rıza Zobu'nun insanlık tarafından ve meziyetlerinden bahsetmek istiyorum. O, benim 25 yıllık dostumdur. Kendisini ilk önce sahnede görüp alıştırdığım Vasfi ile Perapalasta bir baloda tanışmış ve daha o gece kendisini sevmiştim. Pek kısa bir zamanda Vasfi ile dost oldum; yine çok geçmeden bu şahsî dostluk bir aile dostluğu halini aldı. Merhum babasıyla kız ve erkek kardeşleriyle ve kardeş çocuklarıyla da tanıştık. Küçük kardeşi ve Vasfi'nin her bakımdan bir minyatürü olan Kurmay Yarbay Şemsettin Zobu ile daha Harbiyeden ilk subay çıktığı gündenberi dostuz.

Vasfi gayet iyi, temiz ruhlu bir insan, dostlarına karşı çok vefalı ve kelimenin tam manasıyla bir centilmendir. Vasfi, zerre kadar taassubu olmayan dindar bir insandır. Ramazanda otuz gün oruç tutar. Güzel sesiyle şarkı okuduğu gibi kur'an da okur. İçki içmeyi sevdiği halde ramazanda ve kandillerde ağzına bir damla içki koymaz. Ramazanda namazını kılar ve bayım namazını da kıldıktan sonra (Allah affetsin) diyerek keyfini sürmeğe başlar. Onun içki masasındaki hali pek hoştur. Sermest olsa dahi bedmest olmaz; kimseyi incitecek bir söz söylemez. Vasfi her zaman neşelidir. İçki onun neşesini biraz daha arttırır; zekâsını, nüktedanlığını parlatır. Vasfi, iyi bir musikîşinastır. Yalnız güzel sesiyle şarkı söylemekle kalmamış, aynı zamanda bazı şarkılar da bestelemiştir. Bir tanesi aklımda yanlış kalmadıysa:

Ey gözleri güzelim, nuş edelim gel.
şarkısıdır.

**

Vasfi ile İstanbuldan Londra'ya kadar gidip gelme, uzun bir otomobil seyyahati yaptığımız zaman, - kendisinin haberi olmadan - onun iyi bir sportmen olduğunu görmüştüm. Bu seyyahatten evvel henüz yeni otomobil kullanmaya başlamıştı. En uzun direksiyon tutması sabahleyin Mecidiyeköyündeki köskünden Floryaya kadar gitmek, akşam üstü dönmekten ibaret olduğu halde bu seyyahatte, sabahın onundan gecenin yarısına kadar, yorulmadan ve uyuklamadan arabasını sürdüğünü görünce, kendisi de bu mukavemetine şaşmıştı.

İnsanlar için içkinin, kumarın ve yolculuğun bir mihenk olduğu hakkında bir söz vardır. Bu söze göre Vasfi tam ve mükemmel bir insandır. O içki içer, kendini kaybetmez; kumarbaz değildir: arasıra küçük poker oynadığı zaman da, ekseriya kaybeder; fakat yine kendini, neşesini, efendiliğini kaybetmez. Yolculukta ise ondan

Vasfi Rıza (1924) te

(1924) de Tepebaşı tiyatrosu bahçesinde
Önde sağdan itibaren Rıza Fazıl, Muvahhit, Vasfi Rıza
oturanlar: Mina, Azniş, Bedia, ayakta: Raşid
Rıza, Hülya, Âdil, Cemile, Şaziye ve Mahmut

daha iyi bir yol arkadaşı bulunamaz. Bütün o uzun seyyahatte, bazan benim aksiliğim tuttuğu halde, onun hiç bir zaman somurttuğunu, neşesini ve şakacılığını kaybettiğini görmedim. Vasfi, sanki ebedi bir neşe kaynağıdır; gülmek ve muhitini neselendirmek, güldürmek için yaratılmıştır. Yollarda, başını gözünü yararak Almanca,

Fransızca, İngilizce konuşmaya kalkışması, yalnız bizi değil, dert anlatmak, yol sormak için hitap ettiği adamı da güldürdü. Bu sevimli ve şirin insanı Prag'da, çok kaba bir Çek seyrüsefer polisi, biraz kızdırmak şerefini kazanmıştı. Arabamız, yerdeki işaret çizgisini yarım tekerlek geçtiği için, bu kaba polis, kendi dili ile onu şiddetle azarladığı zaman, o da yarım yamalak Almanca-sıyla: (Ben turistim,) diye cevap vermiş; fakat herif yine hırlamakta devam ettiği için, o da pek haklı olarak kızmıştı. Fakat Türkçe bir kalay savurduktan sonra, neşesi hemen yerine gelmişti. Kahkahayı bastı:

— Küfretmek ne iyi şeymiş, rahatladım ya-

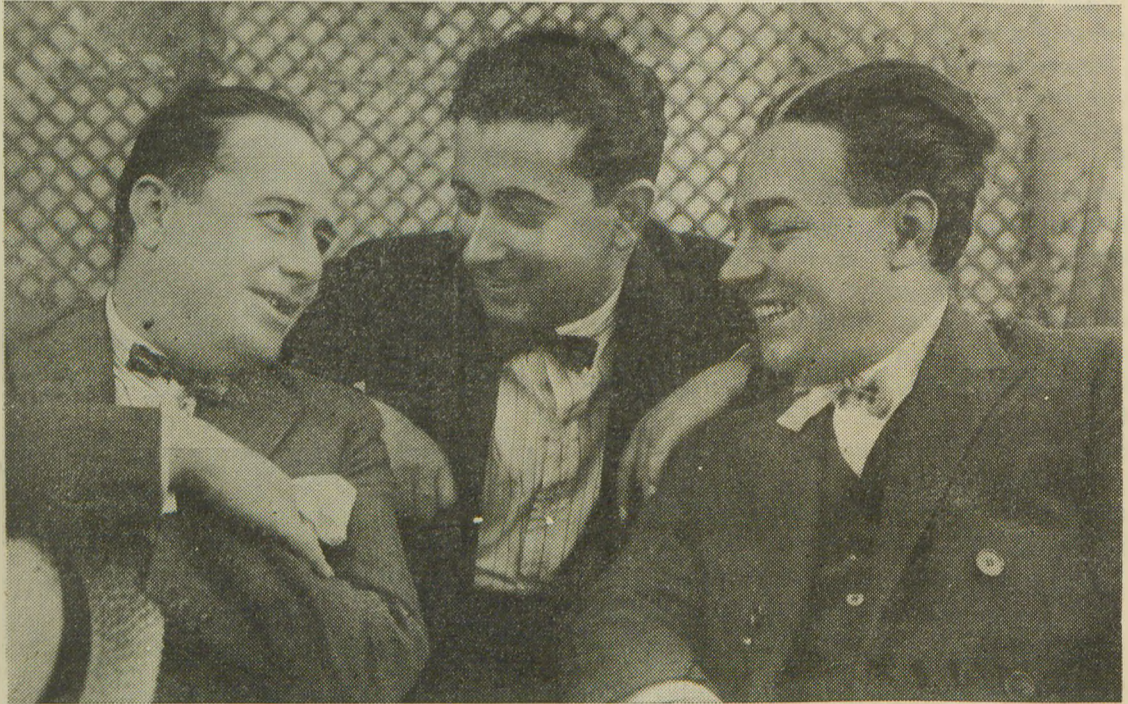
Merakketini, san'atını, musikiyi, şiiri, dostlarını, her güzel ve iyi şeyi candan sevmeyi bilen bu hassas ruh, hiç aşkı bilmez olur mu?...

Vasfi ile 25 yıldır dost olan benim için, onun insanlığı, sevimli şahsiyeti, temiz seciyesi, âsil ruhu hakkında 25 satır yazıyla iktifa etmek mümkün müdür?..

Sevgili Vasfeciğim - ben ona böyle hitap ederim - uzun ömür, büyük başarı, sonsuz sağlık ve saadet dilerim.

ABİDİN DAV'ER

Eskiden Vasfi Rızayı ne zaman hatırlasam, «Ateştir de neye yakmaz?», «Rüzgârdır da neye

Vasfi Rıza (1925) de Behzad ve Raşit Rıza ile (Eldorado Tiyatrosunun bahçesinde)

hu, dedi. Onun bu şen hali, suratsız çek polisini de yumuşattı ve sırtmaya mecbur etti.

*
**

Vasfi, geçen yıl bir gazetenin (Aşk nedir?) şeklindeki bir anketine cevap verirken: (Aşkın ne olduğunu bilmem, çünkü hiç sevmedim) demişti. O zaman ben de kendisine, şair İhsan Raif hanımın (Vurgun) adlı manzumesindeki şu:

(Aşkı bilmeyenler kaz gelir bana)
mısramı hatırlatmıştım. Verdiği cevap şu olmuştu:

— Vay canına... Bu hiç aklıma gelmemişti. Desene kendikendime kazlığı tevcih etmişim de haberim yok!..

Halbuki o aşkı ve sevmeyi pek iyi bilir.

esmez?» kabilinden şu iki sual aklıma gelirdi:

1 — Bu adam bu kadar büyük sanatkârdır da neye gurur duyup böbürlenmez?

2 — Bu adam bu kadar çok sevilir de neye kaprisleriyle etrafını deli etmez.

Zaman geçti, onu daha yakından tanıdım. Tuhaf değil mi bu yakınlık suallerin adedini ek-silteceğine bilâkis arttırdı:

3 — Bu adam nasıl olmuş da bu kadar temiz kalabilmiş?

4 — Bu adam niçin bu kadar efendi, bu kadar dürüst, bu kadar insandır?

Belki mümasilleriyle mukayese ederek hakikati meydana çıkarırım, ümidine kapıldığım zamanlar oldu. Onu diğer tanıdıklarıyla gıyaben

karşılaştırdım. Sevimsiler ekseriya saf ve temiz değildiler. Dürüst ve efendi olanlar daima sevilmiyorlardı. Hakikî bir sanatkâr da onun için niğ-rur değil, dedim. Ona benzemiyen diğer bazı hakiki sanatkârlar gözümün önüne geldiler. Söylediğime, söyleyeceğime pişman oldum. Takdire ve iltifata alışmıştır da onun için değişmiyor diye düşündüm. Alkışa doyulmıyacağı aklıma geldi, bu hükünden de caydım ve gayet nevmid olarak sualleri büsbütün bir kenara bıraktım.

Sahne hayatının ellinci yıldönümünde hayranı olduğum bu büyük sanatkârın, aziz dostun karşısına meziyetlerinin esrarını soran yüz sual ile çıkacağımdan korkuyorum.

Cevad Fehmi

Vasfi Rıza Zobuyi
Etmede herkes sena.
Öyle hünerver için
Her ne denilse seza.

Çok severiz, çünkü o,
Dostlarının sadığı
Sanatının hâzıkı
Mesleğinin âşığı.

Var mı ona benzeyen?
Varsa yine kendisidir
Sahnede bir tanedir
Sanatının ferdidir.

Vasfi Rıza yüz sene
Sahneye versin şeref
İsmini verdi zeban
Etse becadır halef.

Hangi rolü oynasa
Sahneyi tenvir eder
Avropa artistleri
Namını tevkir eder.

Nüktede emsalini
Görmedi ehli sühan
Her sözü bir şaheser
Kalbi eder şadü şen

Vasfi ile ta ebed
Fahreder ehli hünür
Sahneye revnak verir
Sanati ihya eder.

İbnülemin MAHMUD KEMAL

1925 te Taksim Bahçesinde

Sağdan itibaren yerdekiler: Muammer, Rıza Fazıl, süflor Hikmet, süflor Zeki, oturanlar: Neclâ, Şaziye, Azniş, Bedia, Leylâ, ayakta kiler: Küçük Kemal, Behzad, Raşid Rıza, Vasfi Rıza, idare memuru Bedri, Muvahhit, Hazım ve Mahmud

Vasfi Rıza (1927) de Şehir Tiyatrosu aktörü

Vasfi Rıza (1927) de (Sanayii Nefise Birliğinde) çok sendiği arkadaşları arasında

Sevgili Vasfi Rıza Zobu'nun (30) uncu yıl dönümünü törenini duyunca, kendikendime; o da mı yılların sayısına katıldı?.. diye düşündüm.

Otuz yıl, bir ömrün hemen hemen yarısı olduğuna göre, Vasfi Rıza'da mı ihtiyarlıyor? diye yüreğim sızladı.

Darülbedayi tiyatrosu Tepebaşında (Şehir Tiyatrosu) olduğu sıralarda, rahmetli Küçük Kemal bana geldi. (Fermanlı Deli Hazretleri) piyesimi istedi. Sahnede Vasfi Rıza'yı, sevgilisini kaybetmiş Urfalı Behram rolünde gördüğüm zaman Âşık Garibi canlanmış sandım. Yanık yanık çalıp okuduğu türküleri sanki rahmetli Âşık Garip'ten meşketmiş gibiydi.

Vasfi Rıza herhangi bir role sadık kalmakla beraber, o tipi kendine mahsus bir kudretle yaşattı. Behram rolünde saf, temiz, mert sevdalı bir Anadolu delikanlısı olmuştu.

(Kafes Arkasında) piyesinde; haşarı, hovarda, çapkın bir uzun çarşılı delikanlısı rolünde bambaşka bir tip olarak karşımıza çıktı. Eski zamanın ele avuca sığmayan hovardalarını bu rolünde o kadar güzel temsil etti ki... Hâlâ hayalinden silinmemiştir.

(Bir Kavuk Devrildi) piyesinde Kemhacı (ipekli kumaş dokuyan) kalfası rolünde bambaşka bir hovarda tipi yarattı. Çengi Şehnazla karşılaşmasında yanık mendil muammasıyla ilânı âşk edişi bir hârika idi.

(Aynaroz Kadısı)nda Şem'i molla rolünde (Tuhfe-i Vehbiyi) okurken, eski zamanın hoppa molla beylerini görmüş gibi temsil etti.

(Pazartesi - Perşembe) piyesinde, cami avlularında koç ve horoz dövüştürerek mülâzemetle yarım yamalak bir kaleme devam eden, eski zamanın bir haylaz tipini çok güzel oynadı.

(Gül ve gönül) piyesinde saz söz ehli, vekarlı bir gemi kaptanı rolünü öyle kabadayı incelikleriyle, muamma hallederek, saz çalıp güzel sesiyle türkü söyleyerek o kadar muvaffakiyetle temsil etti ki...

(Balaban ağa) piyesinde okur yazar, terbiyeli hostancı başı kâtibi olarak bambaşka bir tipte karşımıza çıkıverdi.

(Munî Söndü) piyesinde komşunun kızına âşık, saf delikanlı rolünde, Behzad'la karşılaştığı mektup sahnesinde ne incikle bir alık rolü oynadı...

(İstanbul Efendisi) piyesinde ben Vasfi'ye Savletî Efendi rolünü vermek istedim. Bilmem nasıl oldu da bu rolü rahmetli Hâzım aldı?.. Açıkta kalan Vasfi için bir İrfan Molla tipi ilâve ettik. 300 defadan fazla oynanan İstanbul Efendisi piyesine eklenen bu rolde; elde fener, sokak sokak yanağı benli, kıvrıkcık kâhküllü delikanlı

1929 da (Sanayiî Neşise Birliğinde) soldan sağa: Lûtfi bey, Vasfi Rıza, Bedia Ştatzer, Halid Fahri, Neyyir Ertuğrul ve Şaziye Moral. Oturan: Hüseyin Rahmi merhum.

arayan İrfan Molla rolünde Vasfi Rıza'nın söylediği türkü, operetteki parçaların hemen hemen fevkindeydi.

Var olsun... Onun, sahnede gördüğüm ilk günlerindenberi kendikendine yarattığı herhangi bir rolde, insanı şaşırtan kudretinin karşısında hayranlığım arttıkça artıyordu.

Bu 30 yıl töreninin 40 ıncı, 50 nci, 60 ıncı İllâh... yıl törenlerine erişmesini diler, kendisini candan kutlarım.

Musahipzade CELÂL

Vasfi Rıza'nın mesleğini ihtiyar edişinin otuzuncu sene-i devriyesi için tebrik âyini icra edileceğini kemal-i memnuniyetle haber aldım.

Bu çok sevimli san'atkârı çocukluğundanberi tanırım. Otuz sene evvel bu işe başladığı zaman köhne düşüncelerin itirazına hedef olmuştu. «Güzel san'atların herhangi birine hizmet diğerlerine mütesavi bir şereftir, kâfidir ki, meslekte muvaffakiyet kazanılmış olsun.» diyerek vaktile o görenekli dâvayı iptale çalışmıştım. Muvaffakiyet şartını ise Vasfi Rıza nefsinde is-

tikmal etti. Komedi oynamakta en ziyade korkulan şaibe bayağılıktır; bizim artist onu sanatına kat'iyen bulaştırmadı. Deruhte ettiği roller içinde en âdi görüneni bile icra hininde kibarane bir zerâfet gösterir; en mütevazı bile bir nevi gizli yükseklikle mümtazdır.

İnsan onun temaşasından mübtehiç, ruhu da müteheyyiç olur. Sevgili san'atkârimıza uzun ömürler, bütün hayatında mütevali muvaffakiyetler temenni ederek, otuz senelik san'at hayatını samimî kalbimden tebrik ederim.

A. REŞİD (Ha. Nazım)

Müellif için, en büyük saadet Vasfi Rıza'ya bir rol yazmaktır; en derin heyecan da, Vasfi'nin dehası sayesinde, bu rolün tahayyülü kat kat asarak canlandığını görmektir.

Müellif, eserinin ilk temsili esnasında, Vasfi sahnede buldukça, sonsuz bir kalb huzuru, tatlı bir rahatlık, sarsılmaz bir emniyet içinde mest olur. Bu anlar müellifin hayatında en kıymetli anlardır.

Vasfi'nin san'atı, şahsiyeti, hususiyetleri, meziyetleri, sahnede ve hayattaki zerafeti, ken-

Vasfi Rıza Zobu (1935) de

Vasfi Rıza 1935 de Burgaz adasında
Ekrem Reşit'le beraber

disinden aslâ eksik olmayan zekâsı, insaniyeti, dostluğu - ve, tabii, ufak tefek kusurları - hakkında koca bir cild yazmak mümkündür.

Maalesef, Vasfiyi lâyükile takdir edemiyoruz!...

EKREM REŞİD REY

Şehir Tiyatrosunda Vasfi Rıza ayanında bir kaç san'atkâr bulunsaydı bu tiyatro dünyanın en zengin tiyatrolarından biri olurdu.

Fakat, bir kaçından vaz geçtik, Vasfi çapında bir ikinci san'atkârı nereden bulmalı?...

CEMAL REŞİD REY

Otuz senedenberi tanıdığım değerli san'atkâr Vasfi Rıza Zobu için bir jübile tertip edilmekte olduğunu haber aldım ve pek sevindim, çünkü vefakâr arkadaşlarının kendisi hakkında izhar ettikleri bu kadirşinaslığa o kabiliyetli artist hem müstahik hem de lâyıktır. Pek haklı olarak mazhar olduğu bu umumî teveccüh ve samimî meveddet, bu sevinç havâsiyle benim de gönlümü coşturdu ve otuz sene evvelki hâtıralarımı dalgalandırdı; onun gençliğini hatırladım. Müessesenize yabancı değilim.. O zamanlar - genç artistlere fahri ders vermek vazifesiyle - Şehir Tiyatrosuna intisabım vardı. Vasfi Rıza Bey ötedenberi realist mizâcile sahnede şahsiyetini muvaffakiyetle ibraz etmiş bir artisttir. San'atına âşık, sevimli ve iyi kalbli bir adamdır. Güzel san'atlar zümresinde de temsil hüneri kadar realist olması lâzımgelen bir san'at yoktur. Diğer san'aflar, kâinatın ve hayâtın ancak bir tavrını, bir şeklini, bir cilvesini ifade eder. Tiyatro, cemiyet içinde yaşayan insan hayatını bilfiil taklid ederek hakıkatte olduğu gibi, her cilvesiyle ve (intégralement, yâni bütünlüğü ve tamâmîyetiyle) arzeder. O kadar ki sahnede hayatın hakikatıyla taklidi arasında hiç fark yoktur; yalnız biri sahih, tiyatro müretteptir.

Bu münasebetle eski dostlarımla cümlesini ve bahtiyar Vasfi Rıza Beyle, (Şehir Tiyatrosunu bu günkü mertebeye vardiyan) değerli artist ve rejisör Muhsin Beyi candan tebrik ederim.

Kadıköy, 22 Haziran 1948

Dr. RIZA TEVFİK

VASFİ RIZA'NIN TARİFİ

Öyle aktörler vardır ki, koca sahneyi tek başlarına doldururlar. Yine öyleleri vardır ki, en küçük sahne bile kendilerine Ok Meydanı gibi gelir. Vasfi Rıza, birinci kategoriye girer.

Öyle aktörler vardır ki, sahnede, halkın yadırgadığı bir ses, ton, jest ve eda ile, memlekete yabancıymış gibi konuşur. Yine öyleleri vardır ki, bakışından sesine, jestinden edasına, kalbından kıyafetine kadar yerlidir, halkın öz evlâdıdır. Vasfi Rıza, ikinci kategoriye girer.

Öyle aktörler vardır ki, sahne ile hayatları arasında her çeşit maniyayı kaldırıp birinden ötekine sıkıntısız geçebilmek kudretini kazanmışlar-

dır. Yine öyleleri vardır ki, sahnede rollerinin ilk kısmı, prova hissini verir. Vasfi Rıza, birinci kategoriye girer.

Öyle aktörler vardır ki, sahnede yaşamadıkları halde, aradan pek çok zaman geçmese bile, çabucak ihtiyarlayıp çökerler. Yine öyleleri vardır ki, sahnede iki kere yaşadıkları halde, daima dinç, daima terütaze kalmasını bilirler. Vasfi Rıza ikinci kategoriye girer.

Öyle aktörler vardır ki, kendileri için piyes yazılır. Yine öyleleri vardır ki, piyeste kendilerine rol aranır. Vasfi Rıza birinci kategoriye girer.

Öyle aktörler vardır ki, san'atkârlığı gurura, muvaffakiyeti naza, alkışı çalınma vesile sayarlar. Yine öyleleri vardır ki, sahnede halk selâmlarken gösterdikleri tevazu ve mahviyeti, bütün hayatları boyunca, herkese gösterirler. Vasfi Rıza ikinci kategoriye girer.

Jübilen kutlanırken, bütün seni seyredenlerle birlikte daha nice nice yıllara diyorum.

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL

Ben Vasfi Rıza Zobu'da; insan ve cemiyet ruhunu - zaafıyla ve kuvvetleriyle - çok güzel gören ve oradan istediklerini isabetle seçip, seçtiklerini de yine isabetle gösteren keskin bir zekâ ve yüksek bir ehliyet bulurum. Ve sanatkârimizi millî varlığımızda değerli bir kıymet diye kabul ederim.

HİLMİ URAN

Vasfi Rıza ve otuz san'at yılı

Türk sahnesinin, artık ihtiyarlamaya yüz tutar gibi görünen bu ebedî gençlik mümessillerine, halâ ÇOCUĞUM diyeceğim geliyor ve öz çocuğum gibi üstlerine titriyorum. Meslek hayatlarının en buhranlı devirlerini beraber karşıladığımız ve elbirliğiyle evvelâ tutunmaya sonra da kalkınmaya çalıştığımız hummalı ve hırçın yılların mihneti bugün bana gerçek bir saadetin hasreti gibi görünüyor. Onlar ne candan, mesleklerine ne âşık çocuklardır... Sahneyi yaşatmak için kendilerini unutmakta - bir kahraman gibi - göz kırpmadan birbirleriyle yarıştılar.

Bir kaçının jübilesiyle bizzat meşgul olmak şerefini kazanmıştım. Şimdi de Vasfi Rıza'yı sahnemizin erişilmez bir tebessümü ve münevver bir rüknü olarak sevgi ve saygıyla selâmlamakla bahçıyanım. Eriştiği mertebe Türk milletinin baha biçilmez gönlüdür. Bugün halâ tek olmakta devam eden Türk sahnesinin temel direklerinden biri olan Vasfi; yetişmekte olan genç nesillere her bakımdan şerefli bir örnek gösterilmekle asla mübalâğa edilmiş olmaz.

Takvimin şehadeti bile her vakit doğru ve

1935 de çok saydığı ve sevdiği babası Hasan Rıza bey ve ablasile beraber

Vasfi Rıza, merhum Nâsîd'le beraber 1938 de (Nâsîd'in jübilesi dolayısıyla Fransız tiyatrosunda verilen müsamereden önce)

sadık olmuyor. Mes'ud bir istisna olarak onun dinç ve genç kalan sağlam bünyesiyle yaratıcı ve ateşli ruhundan bu memleket daha uzun yıllar şükranla faydalanacak, o da sahne hizmetinde yeni yeni iftihar vesileleri bulacaktır.

Vasfi, sana sönmez neşeler ve pürüzsüz afiyetler dilerim. **MUHİDDİN ÜSTÜNDAĞ**

BİR SEYYAHAT HATIRASI

San'atkârlarımızın kıymetini bilelim ve bildirelim.

Dünyayı senelerce altüst etmiş olan son harpten tam üç hafta evveldi. Fransız deniz yollarının en güzel vapuru olan Normandie, Newyorktan Avrupaya hareket etmeğe hazırlanıyordu. Bu seferin Normandie için son sefer olacağını hiç kimse tahmin etmiyordu. Vapurun lüks kamara yolcuları arasında bir çok tiyatro ve sinema yıldızları vardı: Charles Boyer ve eşi Pat Patterson, Edward J. Robinson, eşi ve çocukları, Norma Shearer ve o seyyahat esnasında kendisine âşık olan Georges Raft, Bobe Hope ve saire... Bu meşhur simaları geçirmeğe yüzlerce, binlerce sanat meraklısı, gazete muhbirleri, fotoğrafçılar gelmişti. Çiçek buketleri, mağnezyum ışıkları ve alkışlar arasında vapur hareket etti.

Yine aynı vapurda, üçüncü mevki yolcuları arasında ve Newyork sergisini gezmeğe gelmiş olan bir Türk seyyah gurubu ile beraber seyyahat eden mütevazı ve sevimli artist Vasfi Rıza Zobu da vardı.

Vapurda bulunan sinema artistlerinin bu kadar iltifata, bu kadar alkışa layık olmalarına sebep acaba yalnız sanat kabiliyetleri miydi?... Hiç şüphe yok ki hepsi ayrı ayrı kendi tarz ve üslûplarında temayüz etmiş kimselerdi. Fakat bizim Vasfi Rıza'mızın bunlardan daha mı az kıymeti, daha mı az sanat kabiliyeti vardı?.. Ay-

nı vapur yolcuları arasında bulunan ve daha küçük yaşta olmasına rağmen içine san'at aşkı düşmüş olan oğlum Tunç buna isyan etti, ve üzürtüsünü hepimize aşıladı. Ecnebi artistlerini bu maddî ve manevî şöhrat ve refaha eriştiren sebep ne idi? Hiç şüphesiz gördükleri takdir ve rağbetti. Fazla olarak emeklerinin ve kıymetlerinin karşılığını bol bol da kazanıyorlardı. Bir tarafta onlar lüks kamaralarda hâlâ iltifat ve alkış toplamağa uğraşırken, Vasfi Rıza elinde tesbihi ile güvertede (Ya sabur...) çeker bir tavırla dolaşıyordu. Vasfi Rıza'nın kabiliyetini zekâ ve sanat kudretini vapurdaki beş on Türk yolcusundan başka hilen yoktu. Halbuki Vasfi orada bulunan san'atkârlarla boy ölçüşecek ve aynı safta yürüyecek kıratla kudretli bir artisttir. Gönül isterdi ki Vasfi'yi de orada herkes tanınsın ve alkışlasın. O da aynı şekilde refah ve bolluk içinde yolculuk edebilsin ve kendini göstere sin.

Otuzuncu sanat yılının kutlanması münasebetiyle bu seyyahat hatırasından bahsedebilmek fırsatını bulduğuma çok memnunum.

San'atkârlarımızın kıymetini bilmeğe, onlara lâayık oldukları sevgi ve saygıyı göstermeğe başladığımızı görmek te beni ayrıca sevindirdi.

Bu vesileyle mütevazı ve sevimli artist Vasfi Rıza Zobu'ya daha çok uzun seneler sahnemizde bize bir neş'e ve zevk kaynağı olarak kalmasını candan dilerim.

Rezzan A. E. YALMAN

(1941) de, Dram tiyatrosu artistler juayesinde bir prova sırasında

Vasfi Rıza Zobu

Yazan:

Muhsin Ertuğrul

— 1 —

Şu yağmurlu, çamurlu, karanlık kış akşamında yırtık şemsiyeli, vizon kürk-lü, ıslak ceketli, birbirleriyle yarışırca-sına koşuşanlara bakın. Hepsi ışıklı bir kapıdan içeriye dalıyorlar. Boyuna da bir zil çalıyor. Islak taşlıkta bir çokları kapalı gişe önünde son ümidle bilet bekliyorlar. Vestiyere sırlıklam şap-kalarını verenler, numaralarını ve pa-ralarını unutup, nefes nefese içeriye kendilerini dar atıyorlar. Nedir, ne olu-yor?.

Burası bir tiyatrodur ve bir piyes bulayacaktır.

Fakir zengin, okumuş okumamış, ihtiyar genc, kadın erkek, her seviye-den ve her sınıftan halk bir piyesi ve bir sanatkârı görmeye koşuyor. Bunlar-dan fakiri dışından, tırnağından arttır-dığı parayı; zenginini, barda geçireceği eğlenceli geceyi; okumuşu, en büyük dostu olan kitabı; okumamış, kahvede-ki günlük dedikoduyu; ihtiyarı, sıcak dölşeginde edeceği rahatı; genci, sabaha kadar sürecek olan münakaşayı; kadını, çocuklarını ve komşularını; erkeği de günün yorgunluğunu unutturacak tek akşamı feda ederek buraya geliyorlar. Üstelik bilet, vestiyer, program, yol pa-rası veriyorlar. Havasız, kapalı bir salonda üç saat omuz omuza sıkışıp, ağız açmadan cendere gibi bir koltukta otu-racaklar. Yalnız sahneden söyleneni dinleyecekler, sonra çıkınca gene yağ-murda, çamurda tramvay bekleyecek-ler, otomobil arayacaklar, biletçile, şo-förle çekişecekler, karanlık sokaklarda sekecekler, etekleri, paçaları çamura bulanacak. nihayet zor belâ kendilerini geceyarısı evlerine atacaklar. Peki ama bu masrafa, bu külfete, bu zahmete ne lüzum var? Ne için, kimin için?

Sahne için ve sanatkâr için.

— 2 —

Sahne, her yerde devrin bir aynası. zamanın bir kürsüsü. hayatın bir kan-tarı olmuştur. Yaşayanlar kendilerini orada görürler. Acı, tatlı düşünceler ve sözler oradan duyulur, yapılanlar ora-da tartışılır. Bu aynayı tutan, bu kürsüde

konuşan, bu teraziyi tartan sahne sa-natkârıdır.

Sanatkâr; Taurinin özene bezene ya-rattığı, kaderin ve talihin milyonlar a-rasından seçip kendisine cömerd dav-randığı, tabiatın bahsettiği üstün ifade kudretile kelimelere ve kâğıd üstünde mürekkep gibi kurumuş uyuyan şahıs-lara can veren bir yaratıcıdır. Tarihin her devrinde sanatkâr, medeniyetin ve her ilerleyişin öncüsü, insanlığın ger-çek mürebbisi olmuştur. İnsiyak ve iç duygusuyla, daha doğrusu kafasından ziyade kalbile ve hissile hareket eden bu insan, Adem oğluna ezeli tercü-manlık etmiştir. Halkın ruhunu o se-zer, duygularına ve düşüncelerine o dil verir, nefisini bütün varlığı ile halkın hiz-metine o hasreder ve sanat mâbudunun yüklediği bu vazifeyi ölüncüye kadar ferağatle yapar. Zaten bizim sanatın kudsiyeti de biraz bundan gelir. Ken-disini bu kutsal vazifenin tam esiri say-mayıp da şeytana uyanlar sanat cenne-tinden kovulurlar.

Ozünü ve kaynağını insan ruhundan alan sanatkâr; kederi, neşeyi, gözyaşını ve kahkahayı bütün gerçekliği ile tek-rar insanlara sunan sanatkâr; halkın bizzat kendisi demektir. Seyirci hemen onda bir üstünlük sezer, teferruatını bilmediği halde, bir sanatkârın şahsi-yetine birleştirmeye mecbur olduğu meziyet ve değerleri, kudret ve hâkimi-yeti nefsinde duyar. Sezisi kıt olan bile, saatlerce kendisini susturup heyecan-dan heyecana sürükleyen sanatkârın tam hükmü altında olduğunu kavrar. Onun için halkın çoğunluğu gerçek sa-natkârı hemen benimser, adını kafasına ve kalbine yazar, onu tanır ve sever. onu kendisinden bir parça sayar ve böylelikle sanatkârlar birer (millî var-lık) olurlar.

İşte bu gün sahneye intisabının otuzuncu yılını kutlayacağımız büyük sanatkâr Vasfi Rıza Zobu bu (millî varlık) lardan biridir. O kıymette oldu-ğu için biz onun üstüne böyle titreriz. Fakat bir de onun bu mertebeye yük-selinceye kadar geçirdiği devrelere göz atalım. Bu herhalde şimdi benim şu üç-beş kelimeyi yazmam kadar kolay ol-mamıştır.

— 3 —

Bizde tiyatronun bugün ulaştığı me-sud devri görüp de otuz yıl önce gene böyle olduğunu sanmazsınız herhalde. Sahne hayatımızı bugünkü yerine yük-seltebilmek için bir kaç neslin değerli çocukları toprağa atıldı.

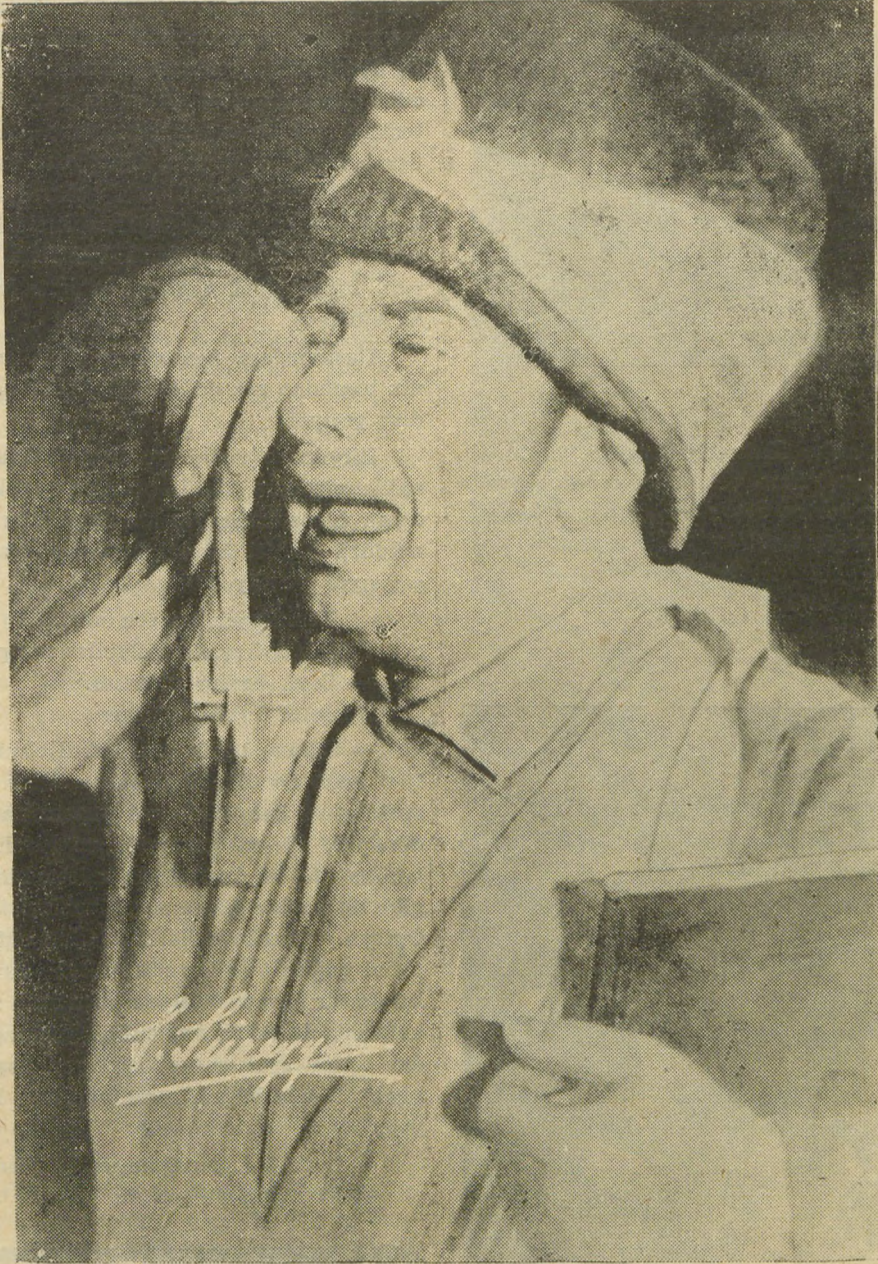
O zamanlar kendisine bir meslek seç-mek isteyen gencin aklına memurluk, doktorluk, avukatlık, hocalık, esnaflık, hasılı her iş gelirdi de bir tiyatro sa-natkârı olmak gelmezdi. Bunu düşün-mek bile cemiyet ve aile gözünde cinayet işlemek kadar kötüydü. Henüz memleketimizde sağlam temeller üstüne kurulmuş ciddi tiyatro teşekkülleri ol-madığı için sanatkârlar muntazam ve sürekli temsiller veremiyorlar bu yüz-den de geçimleri güçleşiyor, sefaletle pençe pençeye güreşiyorlardı. Bu du-rumdaki topluluklardan, heveslilerin gözlerini kamaştıracak parlak bir sanat hareketi beklemek, muhitte tiyatroya karşı saygı ve sevgi uyandırmayı um-mak bir hayaldi. Zaten memleketin bu tiyatro derdi bir avuç cılız heveskârın tek başlarına, himayesiz ve yardımsız, başaracakları bir dava değildi. O zama-nın resmî bütçesinde henüz (tiyatro) faslı açılmamıştı. İstanbul şehrinin (Da-rülbedayi) adlı sıska bebeği de beşiğin-de uyuyor, arada sırada da emekliyor-du.

Cemiyetin o zamanki zihniyetile ak-törlük (haylaz) lık, ailenin o günkü ta-assubile de tiyatroya girmek (kaybol-muş evlâd) olmak demektir. Hasılı bir gencin aktör olup tiyatroya girmesile, müebbed mahkûm olup hapse gitmesi arasında hiç fark bulmayan batıl bir dünya içinde yaşıyorduk. Esen o kadar koyu bir taassub havasıydı.

Bu küçük görülüş ve bu yuvadan atılışa katlanmak, sonra da intisab edi-len sanatın mukadder sefalet prangası-na vurulmak, onu yıllarca taşımak, üs-telik çalışmak ve muvaffak olmak, bü-tün bunlar değme körpe yiğitin harcı değildi. Onun için de tiyatroya girme-ye, tatlı canını cefaya sokmaya kiinse-ler cesaret edemiyordu. Bu şartlar al-tında bir sahne hevesinin ve sanat duy-gusunun alevlenebilmesi için insan an-cak, göğsünde bütün vücudünü cayır cayır yakan mukaddes bir ateşle doğ-muş olmalıydı. Bundan başka gittiği yo-lun doğruluğuna, sonunda belki ölüm çukuruna, belki de zafer zirvesine va-

(Arkası 26. Sayfada)

VASFI RIZA ZOBU

Vasfi Rıza Zobu 1902 yılında, İstanbul'da Beyazıtta, Emin Bey mahallesinde 2 numaralı evde dünyaya gelmiştir. Babası miralay Hasan Rıza Bey, annesi de Safver hanımdır. Ailenin bütün erkekleri, babası başta olmak üzere, asker olduklarından, Vasfi'yi de orta mektebi bitirir bitirmez Kuleli Askeri Lisesi'ne yazdırmışlar. Her ne kadar Vasfi'nin vareset sebebiyle askerliğe meyli olmakla beraber, çok küçük yaşta içine düşen sanat ateşi galip gelmiş ve kuleli lisesini terkedip, ailesini (-Ben Almanca öğreneceğim) diyerek kandırılmış ve o zamanlar Kule-

dibindeki Alman ticaret mektebine kaydolmuştur. Burasını tercih etmesindeki sebep: tedrisatın, yalnız öğleden evvel olması ve böylelikle boş kalan vakitlerinde kendini tiyatroya hasredebilmesiydi. Nitekim, (1333) 1917 senesi (Teşrinisani) Kasımının 26 ıncı Pazartesi günü saat 11 de Şehzadebaşındaki Letafet apartmanında, Darülbeydii Osmani müdüriyetine kayıt için müracaat etmiş ve o senenin (Kânunuevvel) aralık ayının 3 üncü Pazartesi günü saat 15,15 te imtihan olmuş ve kaydedilmiştir.

Vasfi'deki tiyatro sevgisinin başlangıcı pek kü-

1933 te çevrilen (Leblebici Horhor) filminde
Vasfi Rıza. Arkasında Mahmut Moralı

1936 da (Aynaroz Kadısı) nda
«Soldan sağa: Şevkiye, Vasfi Rıza, Neyyire Neyyir

1937 de (İntikam maçı) nda
Vasfi Rıza Behzad'la beraber

di sokağa çıkacaklar» cümlesini söyleyemedim. Kekeledim, yutkundum: dilim ağzımda şişmiş, kabarmış gibiydi. Söyleyemedim vesselâm...

O gün matinede piyesi hanımlara oynıyorduk, hiç unutmam temsilden sonra piyesin muharriri İ. Galip geldi, pek nazik bir tavırla bana şunları söyledi:

— Affedersin, kırılma kardeşim. Elçiye zeval

yoktur. İdare heyeti azaları bu akşam o uşak rolünü benim oynamamı münasip gördüler. Siz hiç zahmet etmeyin..

Ben zaten bu işin eninde sonunda böyle olacağına anlamıştım ve bekliyordum. Aktör olamayacağıma ben de onlar gibi kanaat getirmiştim, ama tiyatronun cazibesinden bir türlü kendimi kurtaramıyordum ki Benim için aktörlük dünyanın en güç işi idi. Aktör olamayacağımı bildiğim için Galibin sözlerine kırılmak aklımdan bile geçmemişti. Bu hâdiseden sonra büsbütün sahneden ümidimi kestim ve mimar olmaya karar verdim. Gidip Senayii Nefise mektebine yazıldım. Mimarlığı da neden seçtim bilir misiniz?... Mektep öğleye kadardı, öğleden sonra yine tiyatro ile meşgul olabilirdim. İşte sırf bunun için iki sene Akademiye çalıştım, tiyatrodan kat'iyen ayağımı kesmedim. İnsanın deli gibi sevdiği bir işi yapamaması ne fena şey

İki sene sonra şehzadebaşında, Millî tiyatrodan Ahmet Vefik Paşanın Molière'den adapte ettiği (Merakî) komedisi oynanıyordu. Galip Parieste, çarın adamı olmaktan «Damız Liyneti» rolünü korka, çekine bana verdiler. Provalarda rolümü su gibi ezber bildiğim halde arkadaşlarım yine de benden korkuyorlardı. Temsil gecesi ilâhî bir kuvvetin tesiriyle, nasıl oldu ben de bilemiyorum, bu rolü oynadım. buna halâ da hayret ederim. Hem de sesimi işittiremeyecek derecede şiddetle alkışlanarak oynadım. Herkesle beraber ben de bu işe şaşmış kalmıştım. Dört seneyi bitirip de beşinci seneye bastığım halde ismimi bile bilmiyenler sahneye geliyorlar ve beni alnımdan öperek tebrik ediyorlardı. Bu sırada üstad Fehim efendi bana:

— Sende fevkalâde bir istidat görüyorum, azmet. Hem bu «Damız Liyneti» rolü pek uğurludur. Fasulyeciyan, Koklen ve ben de ilk şöhretimizi bu rolle yaptık, dedi.

İki sene sonra bana - Sen artık büyüdün bu role yakışmazsın, sen babasını oyna, Damız Küçük Kemal oynıyacak, dedikleri zaman derhal kabul etmiştim. Rahmetli Küçük Kemal'in de aynı rolle kendini göstermesi üzerine, bu Damız Liyneti'nin hakikaten uğurlu bir rol olduğuna ben de iman ettim.)

Vasfi Rıza'nın bundan sonraki merhaleleri bir dev hızıyla aştığını görüyoruz. Muvaffakiyetler o kadar birbirini takip ediyor ki, 21 yaşında iken Darülbedayide (Sosyeter) paycı oluyor. O zamanlar Muvahhit, Behzad, Rıza Fazıl, Raşid Rıza gibi kâmil ve delikanlılık çağını atlatmış şöhretler yanında Vasfi bu yaşta adeta çocuk denecek kadar ufak. Vasfi'nin bu kadar küçük yaşta Darülbedayi sosyeterleri arasına girmesine sebep: tiyatroya 15 yaşında intisap etmiş olması, bir de - dört sene kadar hiç bir başarı gösterememesine rağmen - beşinci senenin başında birdenbire parlayıvermesidir. Darülbedayi idare için ihdas olunan ve beş kişiden ibaret olan bu sosyeter-

1923 te çevrilen (Nurbaba) filminde. Soldan sağa: Vasfi Rıza, Ali Rıza ve Behzad Butak

ler heyeti diğer sanatkârlara maaş vererek çalıştırıyorlar ve kârı aralarında taksim ediyorlardı. Temsiller muntazaman Tepebaşı tiyatrosunda veriliyor ve her paycı hesabına oldukça külliyetli bir para kalıyordu. İşte Vasfi'nin hoşuna gitmeyen şekil bu idi: Sosyeterlerle diğer sanatkârların aldığı para arasındaki mühim fark. Bir sosyeterin eline geçen meblağ paycı olmayan sanatkârın aylıklarından üç dört misli fazlaydı. Vasfi böyle bir nisbetsizliğin ve haksızlığın doğru olmayacağını ve günün birinde gayrimemnunların yüzünden müessesenin yıkılmaya mahkûm olduğunu ileri sürerek, sanatkârlar arasında nisbetli bir tevazün hasıl etmek lâzım geldiğini ileri sürdü. Bu düşünce ve düşüncelerden doğan münakaşalar ve aykırı fikirler yüzünden sosyeterlik dağıldı. İşte Vasfi o andan itibaren bütün kuvvetiyle, Darülbediyyi (Şehremaneti) idaresine maletmeğe ve muntazam sınıflara ayrılan sanatkârların iktidar ve çalışmaları nisbetinde maaşa bağlanmalarına çalışmıştır. Kendisiyle aynı fikirde olan Muvahhit ve Bedia gibi arkadaşlarıyla birleşti, anlaşılabilir ve Odeon tiyatrosunda temsillere muvaffakiyetle başlandı. Bgünkü Şe-

hir tiyatrolarının temeli Odeonda toplanıp aynı gaye ve fikri güden sanatkârlar tarafından atılmıştır. Vasfi'nin Şehir tiyatrosuna ikinci büyük hizmeti de bu müessesenin başında büyük tiyatro adamımız Muhsin Ertuğrulun eksikliğini vaktinde görmesi ve anlaması olmuştur. Vasfi Odeon teşekkülünü devam ettirecek hem bilgili, hem tecrübeli, hem de idareci unsurun ve bütün bu meziyetleri şahsında toplamış olan kimsenin Muhsin Ertuğrul'dan başka biri olmayacağını anlamıştı. Muhsin o sırada Avrupadan muvakkaten İstanbul'a dönmüştü. Vasfi onun burada bulunmasını bir fırsat bildi. Evvelâ Muhsin'le konuşarak onu ikna etti, sonra da Şehremini Muhiddin Beyle Muhsini karşılaştırıp görüştürdü; ve Şehir tiyatrosunun idaresi Muhsin Ertuğrul gibi bilgili ve kudretli bir şahsiyete tevdi edildi. Vasfi Rıza Zobu'nun bu mühim başarıdan başka, Şehir tiyatrosunun bir çok pürüzlü, müşkül işlerinin halli hususunda İstanbul Şehremanetiyle Ankarada devlet adamları ve makamları nezdinde teşebbüsatta bulunarak çok büyük hizmetleri dokunmuştur.

Hele en son teşebbüsünün muvaffakiyetle neti-

celenmesiyle Vasfi Rıza Zobu her tiyatro adamının sempatisini, duasını kazanmıştır: Malûm olduğu üzere tiyatro ve konserler yüzde elli küsur vergiye tabî'di, halbuki bu kadar ağır bir rûsuma tahammül edebilecek hiç bir tiyatro kumpanyası yoktu. Bunun üzerine Vasfi Ankaraya gitti, Maliye Bakanlığıyla, ilgili diğer Bakanlıklar arasında mekik dokudu, tiyatrocuların derdini döktü, halini arzetti ve çok şükür bu nisbeti yüzde 20 ye kadar indirtmeye muvafak oldu. Bu hâdise bütün Türk tiyatrosunun yüzünü güldürmüş, sanatkârların da refahını sağlamıştır.

Vasfi Rıza, eski tabirle, Mümessilliği, yani aktörlüğü meslek olarak seçtiği 1917 yılından bugüne kadar hiç başka bir işle meşgul olmamış, işin tuhafı, sık sık teşekkür edip dağılıveren, bazan ömrü bir ramazan bile sürmeyen muhtelif heyetlerin hiç birinde de çalışmamıştır. 15 yaşında Darülbedayie girmiş, o-

Vasfi'nin, Filmciliğin memlekette tutunması ve ilerlemesi için maddî ve manevî bir çok fedakârlıklara katlandığını yakinen biliriz. Fakat az sermaye ile, derme çatma stüdyolarla ve entipüften malzeme ile arzu edilen şekilde bir film yapmanın kabil olmadığını kanaat getirdiğinden bu sahadaki çalışmaları ona bir sanat zevki vermekten uzak kalmıştır. Fakat buna rağmen filmciliğimizi müdafaa eder yolu ve ne gibi eksiklikleri tamamlamakla iyi filmler elde edilebileceğini gösteren makale ve tenkitleri (Akşam), (Cumhuriyet) ve (Vakit) gazetelerinde çıkmıştır. Elinden geldiği kadar, iyi film yapmaya engel olan formaliteler ve şahıslarla mücadele etmiştir.

Vasfi ilk filmini 1917 de Donanma cemiyeti namına çevirmişti: (Bican Efendi vekilharç) isminde bir komedidir. Daha sonra Muhsin Ertuğrul'un çe-

1938 de (Dama çıkmış bir güzel) de soldan sağa: Reşid Gürzap, Perihan Yenal, Bedia Ştatzer, Said Köknar, Muammer Karaca, Vasfi Rıza ve Yaşar Özsoy

rada kalmış, 1927 de Darülbedayi ismini değiştirerek Şehir tiyatrosu adını almış fakat Vasfi Rıza yine TİYATROSunu değiştirmemiştir.

Vasfinin otuz sene zarfında oynadığı piyeslerin adedi - listede de görüleceği vechile - tahmini 200 ü bulmaktadır. Bu rakam, bütün sanatkârların otuz senelik repertuarını aşacak kadar dolgundur. Hele Avrupada Jübilesi yapılan bir sanatkârın oynamış olduğu piyes adedi hiç bir zaman yüzü bulmamıştır. Vasfi tiyatrosunun her nev'i ile alâkadar olmuş, yalnız oynamasını çok sevdiği halde, bir iki tecrübeden sonra dramda rol alamamak talihsizliğine uğramıştır. Temsilini hiç sevmediği şube operettir, maalesef beş sene müddetle, kendi tabiriyle (Devlet zoriyle) operet oynamak zaruretinde kalmıştır.

virmiş olduğu (Ateşten gömlek) (Nur baba) (Boğaziçi esrarı) filmlerinde rol almıştır. Bunlar Birinci umumî harbin mütareke senelerinin hatırasıdır. Cumhuriyet devrinde çevirmiş olduğu diğer filmlerini, bugünkü seyircilerin seyretmiş olduğunu kabul ederek birer birer saymayı lüzumsuz görüyorum.

Vasfi Rıza Zobu'nun bir çok aktörlere nasip olmayacak bir hususiyeti daha vardır: o aynı zamanda kuvvetli kalem sahibi bir muharrirdir. Zekâsı, sarsılmaz mantığı ve bunlara ilâve ettiği ince nüktesi ve kıvrak üslûbuyla değme münekkitleti susturacak kadar yazıları olgun ve dolgundur. O hiç bir zaman bir şey yazmış olmak için kalemi eline almaz, sun'ilikten son derece kaçınır, her yazısında özlü bir mantık ve kuvvetli, mukni bir ifade hâkimdir.

Kendi imzasıyla ilk yazısı Şubat 1923 tarihli (Tercümanı hakikat) gazetesinde çıkmıştır. Bundan sonra İstanbul'da ve diğer vilâyetlerde intişar eden hemen hemen her gazetenin koleksiyonunda Vasfi'nin yazılarına tesadüf etmek mümkündür. Muharrirliğe nasıl heves edip, neden yazı yazmaya başladığını, bir tiyatro münekkidine verdiği cevaptan öğreniyoruz; diyor ki: (Ben muharrirliğe sizin gibi hak-sız ve yersiz tecavüz edenlere cevap vermek gayretiyle başladım. Bugün şu gazete ve bu mecmua tarafından yazım isteniyorsa bu şerefi sizin gibi mütevacizlere medyunum.)

İlk tefrika olarak yazdığı (Yunanistan Seyyahatnamesi) 2 Ekim Çarşamba 1929 tarihinde, (Hareket) gazetesinde intişar etmeğe başlamıştır.

Bu tarzda yazılarını beğendiren Vasfi Rıza Zobu (Otomobille Avrupaya), (Kaf dağının arkasına) ve (Kristof Kolombun yumurtasına) başlıklı ve her biri yüzer tefrikayı geçen Londra, İran ve Amerika seyyahatnamelerini yazmıştır. Bundan gayri senelerce Anadolu turnelerinde uğranılan şehirlerden muhtelif gazetelere gönderdiği yazılar, o günlerin içtimâi ve sanat bakımından durumlarını belirten canlı tablolar halindedir. Daha neşredilmemiş turne notlarından, Türk sanat âlemini ve cemiyetini yakından ilgilendiren çok kıymetli yazıların bulunduğunu biliyorum. İlerde bunları da neşretmesini temenni ederiz. Her bakımdan, hepimiz için faydalı olur kanaatindeyim.

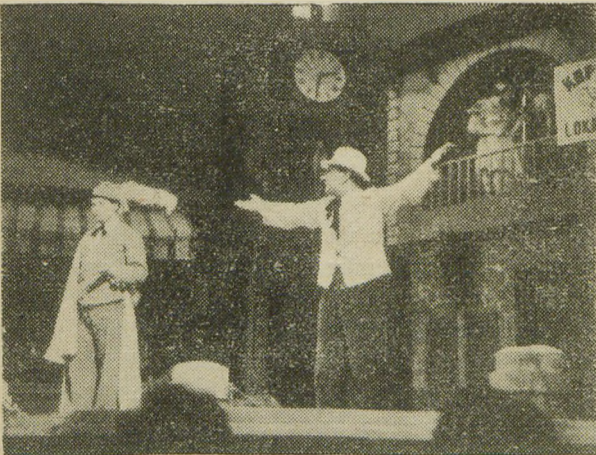
Bu yazılardan gayri, Türk Tiyatrosu için her biri birer kazanç olan vodvil, komedi ve operet adaptasyonlarını da saymadan geçemeyeceğim. Bunların çoğunu Bedia Ştatzer ile kalem ortaklığı yaparak meydana getirmiştir. İsimleri:

Eninde sonunda.

Geçti Borun pazarı

Evdeki pazar

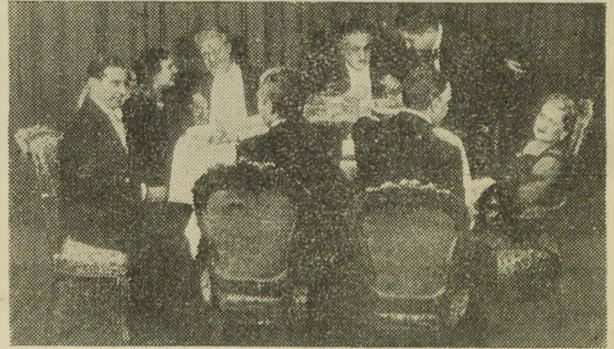
Beni öpünüz ve en son beraber yaptığımız (Kaş

1938 de (Yanlışlıklar komedyası) nda Vasfi Rıza, Talât Artemel ile beraber

1932 de (Karım beni aldatırsa) filminde

1937 de (Ateş böceği) nde

Soldan sağa: Muammer, Şevkiye, Hazım, Vasfi Rıza, Reşit Baran ve Halide Pişkin

yapayım derken..) vodvil adaptasyonlarıyla (Yahudi) tercümesi ve (Koç katımı) operetidir. Bunlardan başka telif iki tane de sinema senaryosu yazmıştır.

Vasfi Rıza Zobu'nun Türk musikisine istidadı ve hevesi de vardır. Çocukluk arkadaşlarından ve kendisinden dinlediğimize göre bu vadede emek sarfetmiş Şark musikisinin büyük üstadlarından musiki meşketmiştir. Bu sevgi ve hevesi onu 1919 - 1920 senelerinde Mevlevihaneye kadar götürmüş, Kulekapısı dergâhına intisap etmiş ve (Mıtrıb) a çıkarak âyinlere iştirak etmiştir. Onun bir zayıf tarafı vardır: mübtedilîğe, bir işin elifbesine tahammülü yoktur.

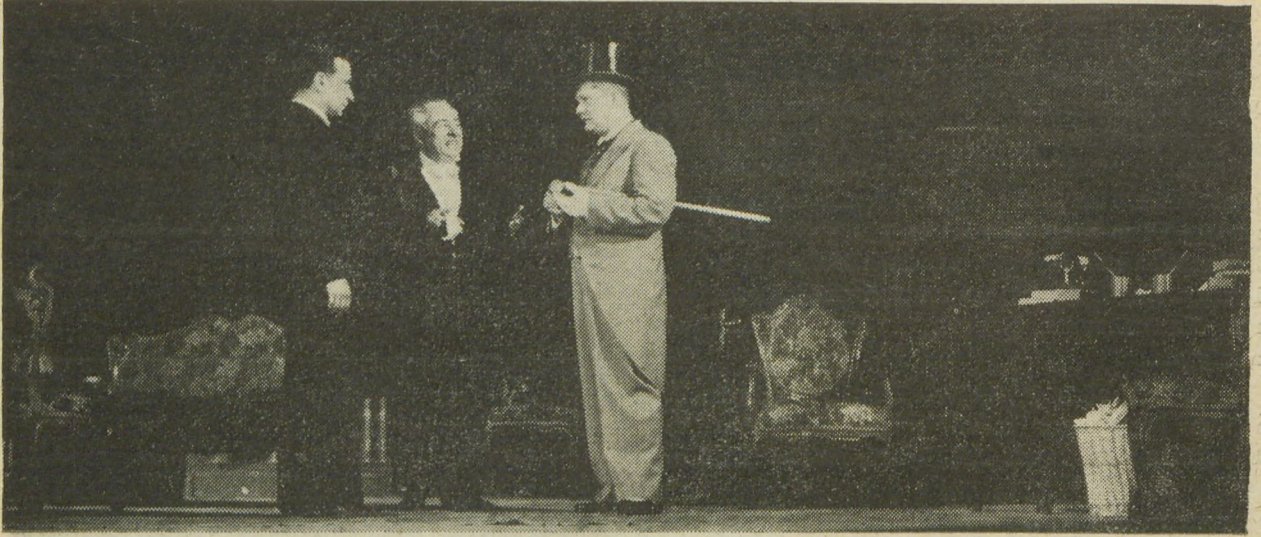
Bir işde: gaye onun için başlangıçta elde edilmelidir; işte bu yüzden bir enstruman çalmayı maalesef elde edememiştir. Kendi öz mesleği olan tiyatrodan gayri bir işde ortaya çıkmasını sevmez. Birçok teklifler karşısında kalmasına rağmen - oynadığı operetlerden bir şarkısı müstesna - plağa okumamış ve hiçbir konsere de iştirak etmemiştir. Yalnız senelerce evvel, Samsunda, bir hayır cemiyeti menfaatine verilen bir müsamerede konsere iştirak edip solo yaptığını kendisinden duymuştum. Rahmetli ATA-TÜRK'ün Vasfi Rızayı sevip, şarkılarını büyük bir zevkle dinlediğini de hepimiz biliriz.

Vasfi Rıza'nın tiyatrodaki kıymetini takdir etmek ve belirtmek benden ziyade selâhiyetli bir ağıza ve kaleme yaraştığından bu hususta mütalea yürütmeyi küstahlık addederim. Esasen mecmuayı süsle-

— Çocuklar ben yedi dakika kadar uyur gelirim, dediğini hepimiz iyi hatırlarız. Hakikaten ne bir dakika fazla ne bir dakika eksik uyur, ve bu kadarlık kısa bir istirahat onun tekrar eski zindeliğini kazanmasına yeter.

Çok temiz kalbli olan Vasfi'nin aramızda iyiliğini görmemiş, nasihatini dinlememiş pek az kimse vardır. Daima hayırda kullandığı kandırıcı ve mantıklı sözlerinin daima tesiri altında kalmışızdır.

Vasfi Rıza'nın en büyük meziyetlerinden biri de işinde şahsî garaz veya sempatiye kulak asmamasıdır. O da her sanatkâr gibi çabuk alevlenir, bağırır, çağırır, fakat bunlar saman alevi gibi geçicidir. Şayet bir kimseye ciddi olarak darılıp kin tutmaya kalkarsa bunun sebebi hiç bir zaman şahsî değildir: Aleyhinde bulunuldu, hakkında dedikodu yapıldı, veya-

1938 de (Oğlumuz) da Soldan sağa Vasfi Rıza, Behzad ve Hazım

yen büyüklerimin ve değerli muharrirlerin yazılarıyla fotoğraflar Vasfi'nin sanat alanındaki başarılarını yeter derecede övecek mahiyettedir. Fakat bir de onun tiyatro çatısı altındaki hususî hayatı vardır ki bunu yalnız biz biliriz.

Her şeyden önce olgun bir insan olan Vasfi Rıza işinin başında son derece ciddi, istirahat anlarında da doyulmayacak kadar neşeli, samimî ve tatlıdır.

Sahnede olduğu kadar hususî hayatında da bütün hareketleri ölçülü ve mantığa dayanır. Vasfi hiç bir zaman tesir altında kalmaz, hâdiseleri daima etraflı görüp muhakeme eder, birdenbire karar vermez; bir kere de kararını verdi mi onu pek kolay kolay bozamaz.

Hiçbir iptilâsı yoktur. Meselâ sigara, kahveyi sever, fakat günlerce içmese de aramaz ve büyük bir eksiklik duymaz. En tuhafımıza giden bir huyu da dakika ile uyumasıdır. Bazan, pazar günleri temsilin ağır yükünü gidermek maksadıyla matine ve suare arasında odasına istirahate çekilirken:

hut haksız yere tenkit edildi diye hiç kimseye kin bağlamaz, bu yüzden kırıldığı kimseleri de çok çabuk affeder. Fakat işinde: tiyatrosunda, en küçük hatası olan bir arkadaşına karşı da ifrit kesilir. İşini ihmal, işinde lâubalilik velhasıl tiyatroya: işine zararı dokunabilecek her hareket onun gerçekten hiddetlenmesine kâfidir. İşine düşkün, vazife başında lâubalilik etmiyen, temaruz etmiyen her sanatkârı - ve levki her hangi bir sebeble antipatîsi olsa dahi - baş tacı eder.

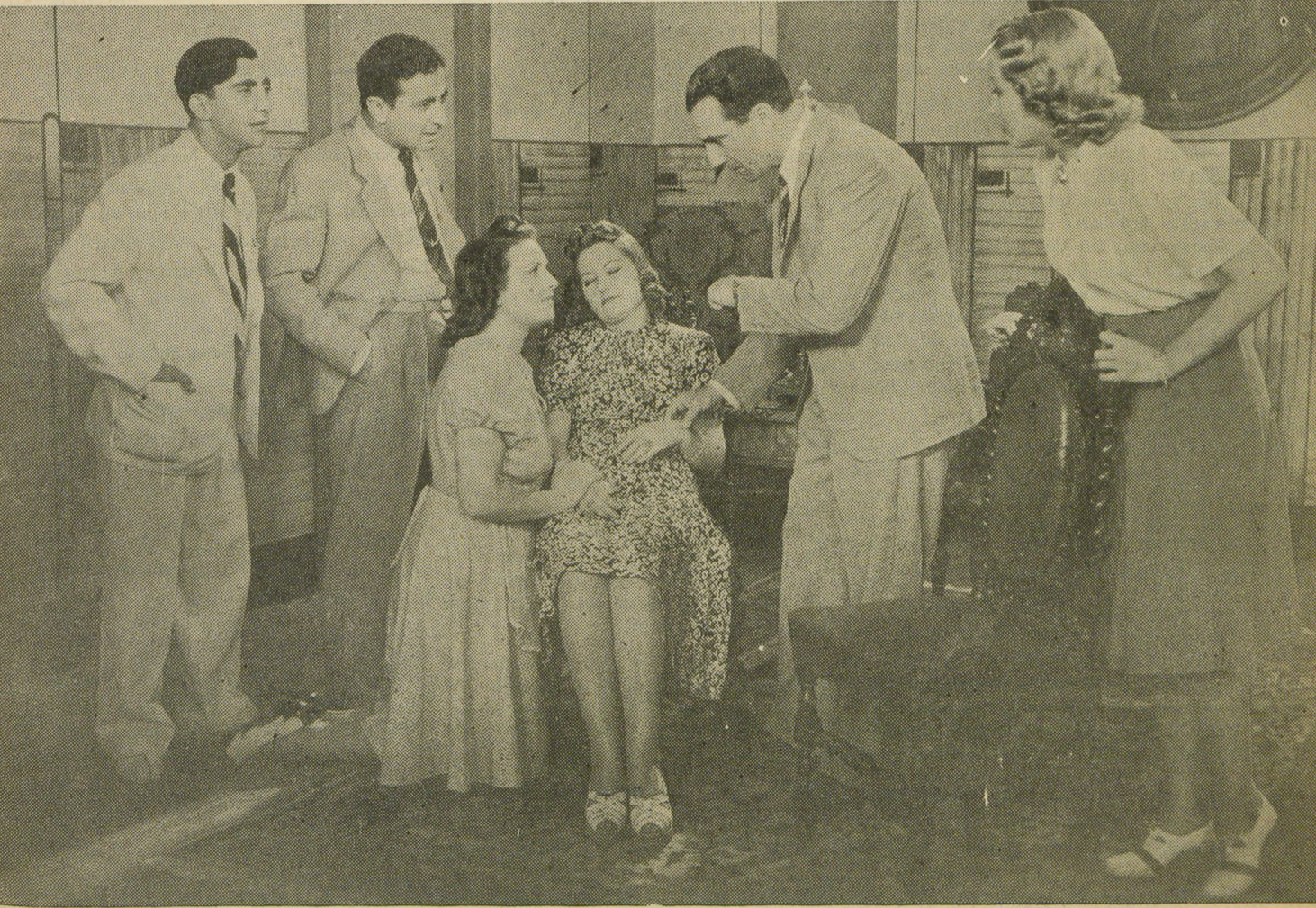
İşte Vasfi'nin bu meziyet ve hususiyeti, tiyatroyu yaşatmak bakımından, hepimize ve bilhassa genç nesle bir örnek olmalıdır.

Vasfi Rıza Zobu'nun gerek insanlığına, gerek sanat kudretine, gerekse yazılarına, takdirin üstünde hayranlık duyanların başında gelirim. Tiyatroda olduğu kadar hayatta da verdiği derslere ve nasihatlarına karşı minnettarlık duygularımı burada açıkça belirtmeyi borç bilirim. Allah uzun yıllar onu başımızdan eksik etmesin.

Reşid BARAN

1938 de (Oğlumuz) da, Sağdan sola: Vasfi Rıza, Hazım, Kadri Ögelman, Yaşar Özsoy, Reşid Gürzap

1940 ta çevrilen (Akasya palas) filminde. Ayaktakiler, soldan sağa: Necdet Ayrıl, Vasfi Rıza, Refik Arduman ve Çahide Sonku, Koltuktaki: Perihan Yenal

(Sayfa 15 den devam)

— 5 —

rilacağına inanmak ve her ikisini de aynı cesaretle göze almak gerekti. Ancak böyle bir inanç, maddî müşküllerin üstündeki cemiyet dışı görülüşe tahammül kuvveti verebilirdi. İşte Vasfi Rıza Zobu. bizim daha önce sürdürdüğümüz ölüm kervanına sonradan seve seve katılan idealist gençlerden biri oldu.

Tiyatromuzun ilerlemesi uğrunda mücadelelerimizde her zaman ön safta dövüşen ve sahnemizin bugünkü mevkie erişmesinde canile, başile her zaman yorulmadan çalşan Vasfi Rıza Zobu, bu bakımdan hakikî bir sanat fedaisidir.

— 4 —

Tiyatroculuk tuhaf ve güç bir meslektir, ama hiç başka bir sanat koluna benzemeyen bir iş. Azim, sebat, cesaret, bazan da kahramanlık isteyen bir meslek. Daha doğrusu meslekten ziyade bir ihtiras. Sanatına muhteris olmayan bir aktör, bu er meydanında pek o kadar kolay ilerleyemez. Yahud da Hazreti Eyüb kadar sabırlı olmalıdır. Onun için, öne geçmek, başkalarını arkaya itmek, arkadaşlarını silmek aktörler arasında sık sık rastlanan ihtiras belirtileridir.

Vasfi, hiç bu ucuzluklara başvurmadı. O sabretmeyi, sıra beklemeyi, önde olduğu kadar arkada görünmeyi de bildi. Bu olgunluk ona yalnız haklı bir ilerleyişin mev'ud mükâfatını kazandırmakla kalmadı, üstelik arkadaşlarının derin sevgisini de sağladı. Akranlarından hiç biri bu yüzden onunla bozuşmadı, ona alınmadı, ona darılmadı. Kuruluşu bakımından bir rekabet meydanı gibi gözükten, hattâ bazan sahiden de öyle olan sahneyi, böyle olgun hareketle kendisi için bir zafer sahası haline getirdi.

Verilen her rolü vicdanlı ve kudretinden emin bir sanatkar vekarile kabul ediyor, çalşıyor, uğraşıyor, oynuyor, böylelikle yavaş yavaş halkın kalbine sokuluyor orada kendisi için muhkem bir yer hazırlıyordu Vasfinin hiç acelesi yoktu ve olmaması da ihtiras küheylânını âdeta gemliyordu. O biliyordu ki bugün değilse yarın, bu piyeste olmazsa ötekinde, fakat muhakkak bir gün birinde muvaffakiyete erecek, lâyık olduğu yeri er veya geç alacak. Onun sanatı kulaç kulaç ilerlerken şöretî de damla damla birikiyordu. Sahnenin ancak kollektif çalşıma ruhile inkişaf edeceğini sanatkarın da kendiliğinden beraber geliştirdiğini tez kavriyanlardan biri de Vasfi oldu. Bu gözle bakılınca Vasfi Rıza Zobu tam manasile iyi bir meslekdaştır.

Bir sanatkarın hususî hayatından sahneye sızan izler sanatçının meslek ve istikbali üzerinde çok derin tesirler yapar. Sahne dışında sürülen hayatın akisleri bazan sahne çerçevesinden içeriye taşar da sanatkarı işinin başında, zafer meydanında utandırır.

Halk, benimsediği sanatkarın yaşayışile de yakından ilgilenir. Hattâ hususî hayatlarındaki pürüzlerinden ötürü, seyirci üstündeki tesirleri zevale uğramış nice aktörler saymak kabildir. Halk, beğendiği, sevdiği, alkışladığı sanatkarı her bakımdan kusursuz görmek ister. Onda bütün insanlık meziyetlerini arar. Gözdesinin müşfik bir evlâd, iyi bir aile babası, dürüst bir arkadaş, ciddi bir insan olmasını, hasılı mütekâmil bir insanda aranan bütün hasletleri, tek mil meziyetleri şahsında toplamasını ister. İşte bu saydıklarımın hemen hepsinin Vasfide bulunması onun halk nezdindeki sevgisini bir kat daha arttırmıştır.

Vasfi örnek diye gösterilecek kadar müşfik bir evlâddı. Merhum babasının hastalığında gösterdiği şefkat, her babanın kendine temenni edeceği engin bir mazhariyet denecek kadar derindi.

Arkadaşlarına olan bağlılığı onu, sahne dışında da aranılan vefalı, sadık bir dost sifatile damgalamıştır. Evet! evet, hayır! hayır! olan yalın yüzlü adamların kışlaştığı böyle bir devirde Vasfi gibi güvenilir bir dostu olmak, sahiden canlı bir hazineye sahip olmak demektir. Sahne eşhasına benzeyen maskeli maskaraların uluorta dolaştıkları bu harb sonrası günlerinde, her köşebaşında bir mürainin, her sokak ortasında bir dalkavğun, her dükkânda bir hilekarın, her meydanda bir külâh kapanın gezindiği, yalanla dolanan bir salıncakta kolan vurduğu bu zamaneler dünyasında ciddi bir insan arandığı zaman, gözlerimizi sahne dışında Vasfi gibilere çevirmek ve Vasfi ayardakileri aramak zorundayız. Sözlerle insanı katıltı katıltı güldüren bir sahne adamında ciddiyet aramamız, yaptıkları ile insanları hüngür hüngür ağlatan bir hayat adamında sahne soytarısı hüviyeti bulmamız, insanlığın bugün çok ve sık rastlanan acı garipliklerinden oldu.

Böyle mukayeseler yapmadan da her bakımdan Vasfi Rıza Zobu, müşfik bir evlâd, sadık bir dost, ciddi bir insandır.

— 6 —

Biraz evvel koşuşan seyirciler şimdi perde açılınca sahnede kemalini bulmuş hazır bir sanat eseri görecekler, ona

gülecekler. ondan zevk alacaklar. Fakat o piyes bu son şeklini buluncuya kadar sanatkarın sıhhatini ve ömrünü nasıl törpülemiştir onu düşünmeyecekler, hattâ onu tasavvur bile etmeyecekler ve onu hiç bilmeyecekler.

Olü gözü gibi sönük bir lâmbanın yarı aydınlattığı kuf, toz, nefes kokulu bir sahnede, tatlı uykuya doymamış gözlerle günlerce prova edilen piyes, kaç kişinin gayretile, kaç sınırlı ruh halleti arasında olgunlaşmış, o hale gelmiştir, onu kimse araştırmaz. Muharriirin eserinde tasavvur ettiği eşhası, ruhlarına göre teker teker kemiklendirmek ve o kemiklere uygun, etten şekiller sarmak, içlerine sınırlar örmek, sonra bu şekillenen şahıslara can üfleemek, onları dile getirmek neye mal olur, seyirci bunu bilmez. Seyirci için perdenin açıldığı andan kapanıncaya kadar olan bir zaman vardır. Fakat Vasfi gibi akıllı bir çocuğun sırsıklam aptal gözükmesi için sarf edilen emek ve kuvvetin yorulculuğu hiç düşünülmez.

Gerçek sanatkarın ömrü temsille provalar arasında geçerken hasta olmaya, cenazeye, düğüne gitmeye bile bazan hakkı yoktur. Bu hak kendisine verilmediği için değil, arkadaşlarına karşı kendisini mesul addettiği için en tabii insan zevklerinden, vazifelerinden ve haklarından kendi kendini mahrum eder.

Bir sahne sanatkarının hayatı, ömrün günlerini çifter çifter yiyen ejderhaya benzer. Günün birinde sanatkarı mutlaka yiyip bitirecek olan bu ejderha ile bütün bir ömür mücadelenin mükâfatı nedir, bilir misiniz?

İşte bugün Vasfinin vardığı noktaya erişebilmek ve zafer zirvesinde halkın sevgisile kucaklaşmak...

Ben ancak otuz yılda bir rastlanan böyle mesud bir günde Vasfiyi ve Vasfiyi yetiştirmek şerefini taşıyan halkı beraber tebrik ederim.

Görüyorsunuz ki bu bakımdan da Vasfi tam manasile bahtiyar bir adam.

Muhsin Ertuğrul (Cumhuriyet'ten)

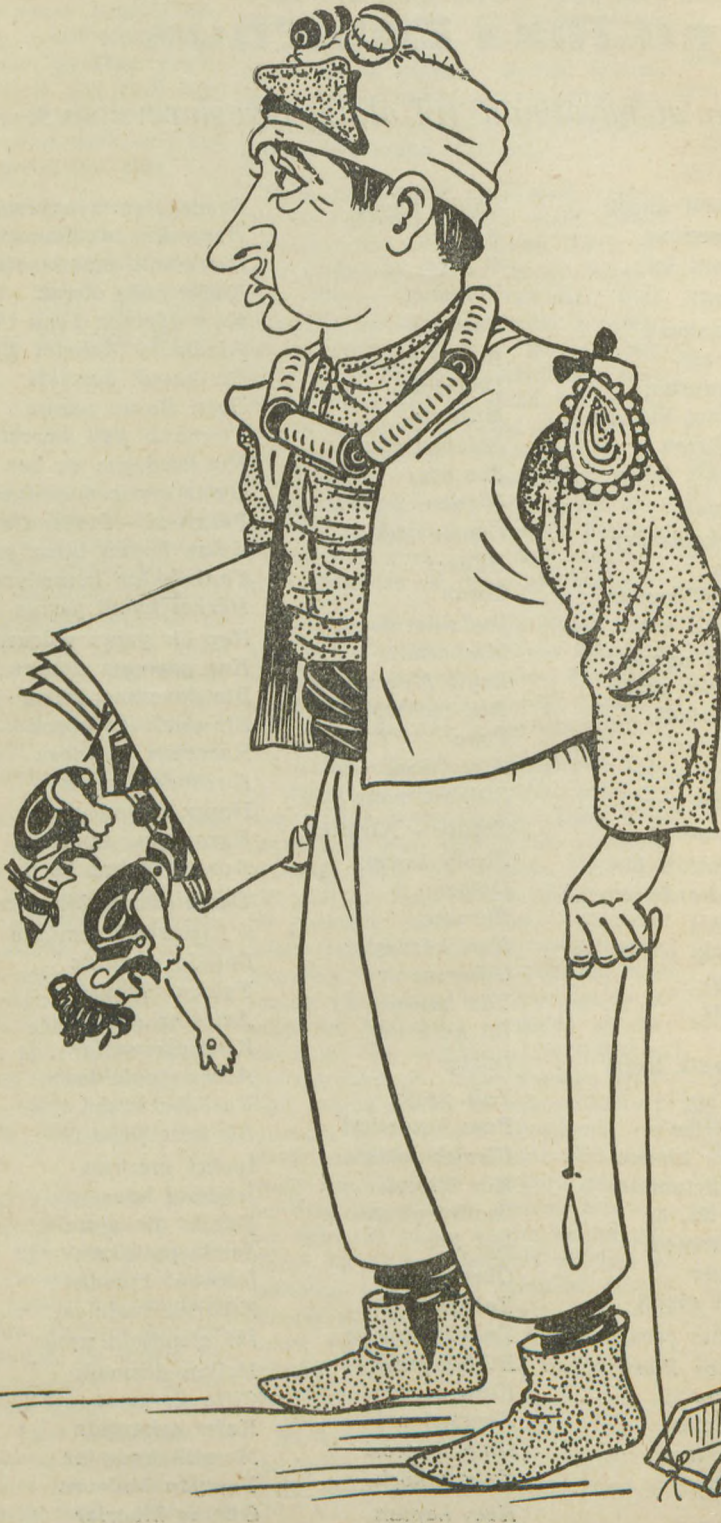
Vasfi Rıza Zobu'nun

30 Yıllık san'at hayatında rol aldığı piyeslerin listesi

Kayseri gülleri	Zehirli kucak	Lüküs hayat	Sevda Hanım zevcem
Bora	Kumarbaz	Arılar	Hanımlar terzihanesi
Vefaen firağ	Hırçın kız	O gece	Bir gönül muamması
Aşk uyumaz	Kaatil	Volpone	Kadın polis olursa
Kendini bil	Yumurcak	Yarasa	Kurt ağzında kuzu
Uçurum	Yahudi	Bu bir rüyadır	Arzuhalci Mehmet Efendi
Aktör kin	Haydutlar	Deli dolu	Bir kavuk devrildi
Pembe köşk	Fazilet kuklası	Müfettiş	Geçti Borun pazarı
Çapanoğlu	Çarliston	Balaban ağa	Fermanlı deli hazretleri
Bücür	Renkli fener	Saz caz	Kız kardeşim ve ben
Köşe kapmaca	Sağnak	Mırnav	Onlar ermiş muradına
Kuklalar	Fevkalâsriler	Ölçüye ölçü	Pazartesi - Perşembe
Binnaz	Tezer	Hüllecî	Aman hanım biraz sus
Bahar hastalığı	Kadın kumar	Tosun	Yanlışlıklar komedyası
Yarasalar	İzmirli kız	Dudakların	Herkes kendi yerine
Bin dolap	Hava oyunu	Maskara	Hep bir yolun yolcusu
Üçüzler	Evdaki pazar	Leylâ Mecnun	Kaş yapayım derken..
Dörtçihar	Zor nikâh	Aşk mektebi	Bir donanma gecesi
Eski rüya	Sekizinci	Toka	Bir çiçek iki böcek
Hançer	Beşde gelen	Ateş böceği	Karaman gazinosu
Ceza kanunu	Harap yurt	İntikam maçı	Kırkından sonra
Sonaltıs	Yumurcak	Satılık - Kiralık	Hıntr Hoşnutyan
Hissei şayia	Onlardan biri	Sözün kısası	Karanlığın kudreti
Sekizinci	Süt kardeşler	Dalga	Avukat Zehra Ferit
Odalık	Mürâi	Bilmece	Dama çıkmış bir güzel
Bir nokta	Evdaki pazar	Kan kardeşler	9 Kişi kendi isminde
1 + 1 = 1	Şahin	Oğlumuz	Eninde sonunda
Erenler	Topaz	Yüz karası	Yalova türküsü
Baş tacı	Cin	İki kere iki	Amcalar eğleniyor
İki kadın	Venedik taciri	İkizler	Kirli çamaşırlar
Çam sakızı	Bal ayı	Yalı uşağı	Acemi çaylaklar
Kır çiçeği	Bekârlar	Paşa hazretleri	Nurbaba köşkü
Cehennem	Teyze hanım	Kiralık odalar	Bir gece faciası
Hocanın eşeği	Müddeiumumi	Kör döğüşü	İpekçi merhum
Devlet kuşu	Bir, iki, üç	Saadet yuvası	İstanbul havası
Kör düğüm	Bir komedi	İşçi kız	Şatoda bir oyun
Hamlet	Namus	Ökse sükse	Sevda politikası
Yasin hoca	Mum söndü	Yalancı	İstanbul Efendisi
Hortlaklar	Velinin çocuğu	Ye kürküm ye	Kibarlık budalası
Afacan	Doktor İhsan	Büyük şehir	İki efendinin uşağı
Sırat köprüsü	Yanardağ	Kara sevda	Halkın düşmanı
Deyyus	İş adamı	Ayarsızlar	Çifte keramet
Bekârlar	Kafa taşı	Düğün gecesi	Kafes arkasında
Meraki	Saatçi	Yukarı köşk	Meraklı kadınlar
Müjde	Blöf	Hacı kaptan	Yaşayan kadavra
Azarya	Bir ölü evi	On ikinci gece	Gülünç kibarlar
Dişi aşk	Üç saat	Zararsız yalan	Hindistan cevizi
Meri Düğün	Sarı zeybek	Küçük şehir	Dünya dönüyor
Reisin karısı	Gül ve gönül	Dedikoducular	Cürüm ve ceza
			Madam Sanjen

Zalily
4

Vasfi Rıza Zobu, Musahipzade'nin (Aynaroz Kadısı) nda Şem'i Molla rolünde..

BİZİM KÖŞEMİZ

Yirmibeş yıldır aynı yolun yolcusuyuz.
Bundan sonra da Tanrı yollarımızı ayırmasın.
BEDİA STATZER

Vasfıcığım;

Beni 24 yıl önce ilk defa provada gördüğün zaman :

— «Bu kız daha konuşmasını bile becermiyor, nasıl sahnede rol oynayacak.» diye düşünmüştün. Sonra temsilde seyredince fikrini birdenbire değiştirip yükselmem için elinden gelen yardımı esirgemedin. Eğer ilk düşüncende ısrar etseydin belki de bugün sahnede kalmazdım. Bu da senin iyiyi ve çalışmayı herşeyden üstün tuttuğuna, hisle hareket etmediğine en büyük delildir. O günden bu âna kadar gerek sahnede, gerek hayatta bana örnek oldun, yardımından, iyiliğinden başka bir şeyini görmedim. Allah ta seni aziz etsin.

ŞAZİYE MORAL

Vasfi Bey;

Sahne hayatımda en büyük teşviki sizden gördüm; yine sizin öğretici tavsiyelerinizi dinleyerek faydalandım. Allah size sağlık ve saadet dolu uzun seneler bağışlasın ve sahnemizden ayırmasın.

PERİHAN YENAL

Seni, Türk sahnesinin kudretli ve sevimli san'atkârı... Seni, yürüdüğün yolda takip etmek için ilk adımımı atarken karşımda buldum, beni elinden tuttun. Ben de seni, seni sevenler ve takdir edenler gibi başımın üstünde tutacağım. Otuzuncu senen kutlu, ömrün uzun olsun.

TALÂT ARTEMEL

Başında elmas ve incilerle süslenmiş altın taç bulunan hükümdarlar, ülkeler fethetmişler, fakat hiç bir zaman o ülkelerde yaşayan temiz bir insanın küçücük kalbini fethetmeğe muvafak olamamışlardır.

İşte nasıl bir kuvvete sahip olunursa olunsun, fethedilmeyen kalbi; bir kalbi değil, yüz kalbi değil, binlerce, hattâ sayısız kalbi fetheden ancak ve ancak kudretli bir sahne san'atkârıdır.

Vasfi Rıza Zobu'nun başına konacak defne yapraklı, o sade, o mütevazı çelenk: sabrın, meşakkatin, feragat ve azmin; yılmadan çalışmak, yorulmadan yürümenin; meslek bağlılığı ve san'at kudretinin; ve nihayet (Kalblerin fâtihi) olmanın bahasız bir armağandır. Kendisini bu mutlu gününde candan tebrik ederim.

CELÂL BALKIR

Vasfi;

Sana sağlık ve uzun ömürden başka bir şey temenni etmiyorum.

BEHZAD BUTAK

Vasfıcığım; bugün otuzuncu sanat yılını idrak etmiş bulunuyorsun. Otuz sene... bu dile kolay. Otuz sene neş'le, sevimliliğinle, san'atınla halka neş'e verdin; elemli, mustarip ruhları bir müddet için olsun ezici düşüncelerinden uzaklaştırdın. Bu insanlığa ne büyük bir hizmettir. Ne mutlu!.. Allahtan sana, sıhhat ve daha nice yıllar çalışmak kuvveti bahşetmesini dilerim.

H. KEMAL GÜR MEN

Büyük başarılarıyla Türk sahnesinin, Türk san'atkârlarının yüzünü ağartan ve sanat meş'alesini otuz yıl elinden bırakmayan büyük san'atkâr Vasfi Rıza.

Bugün otuzuncu yılını seni sevenlerle, seni her zaman alkışa boğanlarla beraber ben de sevinç kutluyorum. Sen, bu uzun sanat yolunu daima başı çelenklerle süslü ve elinde hakkederek tuttuğun etrafına nur saçan meş'alenin ziyasında sendelemeden yürürkn, bu yolun büyük bir kısmını, peşinde, sağında solunda, düşe kalka ben de beraber yürüdüm. Sanat hayatımda senin büyük bir feragatle ve aşkla çalışmanı kendime örnek edindim. Bir gün ben de bu tuttuğun meş'aleyi bir ân için olsun elim geçirebilmek fırsatını kazanabilirsem, bu şerefün züyük bir kısmını sana borçlu olacağım. Daha uzun yıllar birbirimizden ayırmamasını ve seni her zaman takdirlerle alkışlayabilmek zevkenden bizi mahrum etmemesini Allahtan diler bu büyük gününde seni candan öperek tebrik ederim kardeşim Vasfıcığım.

MAHMUD MORALI

Vasfi Rıza Zobu;

Meslek hayatımda ilk tanıdıklarımın biri de sizsiniz. Bu çetin mesleğin otuz senesi ne kadar çabuk geçti. Bu sözümde haklıyım: Çünkü sizin nezaket ve samimiyetle mücehhez eşsiz arkadaşlığınız en çekilmez yılları, en aşılmaz manileri düzlük yapan bir varlıktır. Ne mutlu bundan sonra size arkadaşlık yapacaklara.

Bu mutlu günü candan kutlarım.

REFİK KEMAL ARDUMAN

Türk sahnelerinin fedailerinden biri daha manevî tacı giyiyor. Vasfi Rıza'yı seyirciler de meslektaşları da daha uzun seneler arayacaktır. Allah onu aratmasın..

SAMİ AYANOĞLU

Türk tiyatrosunun çorak komedi tarlasında, dane olarak varlığını özünle besleyip pir oldun. Tanrı sana daha nice yüzyıllar bu kudreti ihsan eyleye... Amin!...

MÜMTAZ ENER

Sahne sanatının en çetin gün ve devirlerini daima kendine has enerji ve imanıyla geçirerek hepimize örnek olan büyük sahne üstadımız, ağabeyimiz Vasfi Rıza Zobu'nun 50 inci sahne yılını da yine aynı sıhhat ve afiyetle kutlamasını dilerim.

KADRİ ÖGELMAN

Vasfi Ağabey:

Bu kadar sene Türk sahnelerinde didineyerek böyle bir güne ulaşmak ve senin şu anda duyduğun gururu duymak bize de nasip olabilecek mi?..

SADIK TARLAN

Vazifede küçük bir kusurumu bile affetmeyen, büyük üstadımın, ihtarlarıyla kulaklarımı çınlatan tatlı sesinden beni hiç bir gün mahrum etmemesini Tanrıdan diler, mutlu gününü candan ve gönülden kutlarım.

Süflör: CEVAD TAYŞI

(Otuzuncu sanat yılını aştı, doyamadık!..) Ellinci yılını da kutlamak bana nasip olursa aynı şeyi tekrarlayacağım.

FERİH EGEMEN

Otuz yıl alkış, takdir, hayranlık toplamış sanatın hakkında söz söyleyecek kudrete sahip değilim. Zaferlerle dolu olan meslek hayatındaki başarılarını, selâhiyetli kimseler anlatsınlar. Bu benim ne harcım, ne de haddim. Yalnız, senin katetmiş olduğun yolun daha kenarındayken, kendimi yorgun hissettiğim için bu otuz seneye adeta inanılmaz bir şey diye bakıyorum. İnşallah ellinci seneni de görür, inanır ve kutlarız.

REŞİD GÜRZAP

Canım Ağabey;

«Mağdurun hakkını aradığı, zalime düşman, mazluma yardım ettiği kadar, düşküne bakan dindar bir arkadaş, kuvvetli bir san'atkâr, âsil bir büyük.» Seni ben böyle tanıdım. Ellinci seneni de Tanrının izniyle yine böylece kutlularsak ne mutlu bize.

MEHMED KARACA

San'atkâr Vasfi Rıza Zobu bizim hem pek kıymetli büyüğümüz, hem de sevgili ve müşfik ağabeyimizdir.

Otuz yıldır onu bütün Türkiye sevmekte ve san'atına hayran kalmaktadır. Fakat onun yanında çalışmak bahtiyarlığına eren bizlerin, ona olan hayranlığı herhalde herkesten fazla olduğuna eminim.

Ağabeyimizin 30.uncu san'at yılını kutlarken, duyduğum sevinci anlatmak, benim kadar bu hissi duyanlar için de müşkül olacaktır.

Kendisine bütün kalbimle daima daha büyük muvaffakiyetler ve daima sağlık dilerim.

NECMİ OY

Jübile tertip heyetine :

Üstad Vasfi Rıza Zo u'nun sanat hayatının otuzuncu yıl jübilesini tertip etmek hususunda gösterdiğiniz yakın alakaya ve katlandığınız büyük zahmetlere Ankara ve İstanbul'daki tiyatrolarımız ve sanatkarlarımız adına pek çok teşekkür ederim. Sağ olun.

Muhsin ERTUĞRUL

Yanlışlıklar Komedi

KOMEDİ

Yazar: W. SHAKESPEARE

Türkçesi: AVNİ GİVDA

Sahneye koyan: VASFİ RIZA ZOBU

OYNIYANLAR

(Sahneye giriş sırasıyla)

I. Tacir	CELÂL BALKIR
Elbiseci	YAŞAR ÖZSOY
Solinus (Ephesos dukası)	KÂNİ KIBÇAK
Aegeon (İkiz Antipholus'ların babası)	KEMAL ERGÜVENÇ
Zindancı	KADRI ÖGELMAN
Lüsi	MELÂHAT İÇLİ
Sirakuzalı Dromio (Uşak. Ephesoslu Dromionun ikiz kardeşi)	VASFİ RIZA ZOBU - MAHMUD MORALI
Sirakuzalı Antipholus (Ephesoslu Antipholus'un ikiz kardeşi)	REŞİD GÜRZAP
Angelo (Kuyumcu)	MEHMED KARACA
Ephesoslu Dromio (Uşak. Sirakuzalı Dromionun ikiz kardeşi)	REŞİD BARAN
Adriana (Ephesoslu Antipholus'un karısı)	NEVİN AKKAYA - PERİHAN ÇAKIL
Bahriyeli	MEHDİ YEŞİLDENİZ
Luciana (Adriana'nın kız kardeşi)	PERİHAN YENAL - SAMİYE HÜN
Ephesoslu Antipholus (Sirakuzalı Antipholus'un ikiz kardeşi)	ORHAN BORAN
Balthazar (Bir tacir)	SAMİ AYANOĞLU
II. Tacir	MÜMTAZ ENER
Memur	HAMİD AKINLI
Miranda	ŞEVKİYE MAY
Pinch (Üfürükçü)	NECDET M. AYRAL
Amelia (Aegeonun karısı, baş rahibe)	ŞAZİYE MORAL
Bir uşak	MUSTAFA SAVAŞKAN
Adriana'nın hizmetçisi	NEVİN SEVAL
Miranda'nın arkadaşları	NEZİHE BECERİKLİ, ŞÜKRIYE ATAV, MUAZZEZ ÜLKERER, GÖNÜL İŞILAY, JEYAN M. AYRAL
Dukannın maiyeti	FATMA ANDAÇ
Dukannın yaveri	MUZAFFER ARSLAN
Maiyet askerleri	ERTUĞRUL BİLDA
Rahibeler	ATIF AVCI, FUAD İŞHAN
Garson	GÜLİSTAN DENİZ,
Zindancının maiyeti	SELÂHADDİN MOĞOL
Ekmekçi	İBRAHİM DELİDENİZ, NEŞET BERKÜREN
Elbisecinin çırağı	ŞAKİR ARSEVEN
Öğrenciler	NURİ İŞILAY
HALK	FERİH EGEMEN, ŞÜKRAN ÖZER
	HAKKI N. AĞIRMAN, A. UYGUR,
	ZİHNİ KÜÇÜMEN

İstanbul Vali ve Belediye Reisi Sayın Lütfi Kırdar'ın Başkanlığında kurulan komite tarafından tertip edilen

Vasfi Rıza ZOBU

— J Ü B İ L E S İ —

3 Temmuz Cumartesi akşamı saat 21 de

AÇIKHAVA TİYATROSUNDA

PROGRAM :

- 1 -- Muharrir Burhan Felek tarafından Vasfi Rıza'nın portresi ve taç giydirme.
- 2 — Yanlışlıklar komedyası (Vasfi Rıza ve Şehir Tiyatrosu sanatçıları)
- 3 — Orta oyunu (İsmail Dümbüllü Şehir Tiyatrosu sanatçıları ile birlikte)
- 4 — Münir Nurettin, Safiye Ayla, Necmi Rıza ve Mustafa Çağlar tarafından sololar.
- 5 — İstanbul Yüksek Musikî Sanatçıları Derneği sanatçıları tarafından Rumeli tükülleri.

Jübile tertip komitesi tarafından neşrolunan bu fevkalâde nüshanın fiyatı 50 kuruştur.

CUMHURİYET MATBAASI — İSTANBUL, 1948

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği
Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 8 3 8 1 2 0 1 0 *